

**Univerzita Pardubice
Fakulta filosofická**

Žena jako fenomén bezdomovectví

Monika Smotlachová

**Bakalářská práce
2008**

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Katedra věd o výchově
Akademický rok: 2006/2007

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Monika SMOTLACHOVÁ**
Studijní program: **B6107 Humanitní studia**
Studijní obor: **Humanitní studia**
Název tématu: **Žena jako fenomén bezdomovectví**

Zásady pro vypracování:

- 1)Úvod
- 2)Seznámení s problematikou
- 3)Základní definice
- 4)Srovnání dosavadních výzkumů v ČR
- 5)Případová studie
- 6)Pomoc a prevence
- 7)Závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

- Thomson, K. Klíčové citace v sociologii
- MPSV. Národní akční plán sociálního začleňování 2004-2006
- Plaňava, I. Manželství a rodiny
- Ehl, M. Globalizace pro a proti
- Hradečtí, V. a I. Bezdomovectví - extrémní vyloučení
- Hradecký, I. Konflikt, bezdomovci a veřejný prostor
- Hradecký, I. Národní zpráva o bezdomovství 2005
- Haasová, J. Jak žijí v Olomouci ženy bez domova
- Singly, F. Sociologie současné rodiny

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Martin Kocanda
Katedra věd o výchově

Datum zadání bakalářské práce:

30. dubna 2007

Termín odevzdání bakalářské práce:

31. března 2008



prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

L.S.



prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2007

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně Univerzity Pardubice.

Ve Smiřicích dne 13. 2. 2008

Monika Smotlachová

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala svému konzultantovi PhDr. Martinu Kocandovi za připomínky a pomoc při práci na mé bakalářské práci. Jeho postřehy mi skutečně pomohly a rady mi byly velice užitečné.

Mé velké díky patří také vedoucí azylového domu pro matky s dětmi v Hradci Králové, Aleně Koutníkové, protože mi vyšla vstříc i přes nepřízeň okolností, a to ve velice krátkém čase, ačkoliv se to pracovnícím právě příliš nehodilo.

Poděkování směřuji rovněž Dáše a Drahuně, ženám bez domova a klientkám azylového domu pro matky s dětmi v HK. Jejich souhlasem s rozhovorem jsem mohla provést praktickou část své práce a zároveň se dozvědět o problematice bezdomovství i ze strany těch, kteří domov nemají.

Závěrem bych chtěla poděkovat také rodině a příteli za materiální i psychickou podporu ve studiu, důvěru v mé schopnosti a pochopení mé časové vytíženosti.

ABSTRAKT

Ve své bakalářské práci se zabývám tématem „Žena jako fenomén bezdomovectví“. Práce se věnuje jednak teoretickým informacím o problematice bezdomovectví, jeho dopadům na člověka bez domova a lidech bez domova celkově a jednak se zaobírá praktickou pomocí bezdomovcům, vždy s důrazem na ženy. Poukazuji na vývoj služeb, které mohou lidé bez domova využít a takřka současný stav služeb pro bezdomovkyně a finanční pomoc, kterou garantuje stát svými zákony. Na problematiku se snažím nahlédnout i z pohledu těch, kterých se bezdomovství nejvíce dotýká, a to skrze rozhovor s klientkami azylového domu. V závěru pak porovnávám názory odborníků se svými a přináším své postřehy a návrhy ke zlepšení situace žen bez domova v naší zemi do budoucna.

Klíčová slova: bezdomovství, ženy, sociální služby, azyl, sociální systém ČR

ABSTRACT

I put mind to a theme „A woman like a phenomenon of homelessness“ in my bachelor work. This work attends to both theoretic information about homelessness, an impact homelessness on a homeless, about homeless overall, and a practical help homeless – emphatically on women. I advert to development in services, what homeless can use. I advert to practically actual state of affairs (services for women homeless) and financial support of Czech Republic too. I try to regard with homelessness from view of homeless through an interview women, who are clients of a sanctuary house. At the end I compare opinions of experts with my opinions and I produce my own perceptions and proposals for innovation of Czech women's homeless situation in the future.

OBSAH

1) Úvod	2
2) Metodika a hypotézy	3
3) Problematika bezdomovectví	4
3.1 Pojem bezdomovectví	4
3.2 Lidé bez domova dříve a dnes	6
3.3 Příčiny bezdomovectví	11
3.4 Důsledky bezdomovectví	14
4) Pomoc lidem bez domova	22
4.1 Pomoc ženám bez domova	24
4.2 Stav služeb pro ženy bez domova v ČR	26
4.3 Finanční podpora státu	29
4.4 Legislativa ČR	31
5) Srovnání výsledků dosavadních výzkumů	36
6) Případová studie	39
6.1 Klientka azylového domu – Dáša	39
6.2 Klientka azylového domu – Drahuna	40
7) Závěr	43
8) Užité zdroje	45
9) Příloha	49
Příloha I - Sestava otázek pro rozhovor	
Příloha II - Přepis rozhovoru s ženami bez domova	

1) Úvod

Ve své bakalářské práci se zaměřuji na problematiku bezdomovství a jevy s ním spojené, přičemž kladu důraz na detailnější rozpracování problému u žen – ať už samotných či matek s dětmi. Hlavním cílem, k němuž ve své práci směřuji, je přiblížení situace žen, které nemají domov, protože se problém bezdomovství řeší většinou celkově – muži a ženy dohromady. Snažím se zmapovat situaci žen bez domova v ČR.

V práci vycházím z informací, které poskytuje dostupná odborná literatura a internetové stránky odborných organizací zabývajících se bezdomovstvím či různých organizací a ministerstev, které zveřejňují své studie, zprávy, případně zákony a vyhlášky vztahující se k danému problému. Vzhledem k faktu, že problematika lidí bez domova je pojmána v naší zemi především souhrnně v problému bezdomovství jako takového, užitečné informace o ženách bez domova mi poskytly zahraniční výzkumy a studie, z nichž česká literatura vychází. Mezi českou literaturou jsem našla pouze jednu publikaci, která pojednává čistě o ženách bez domova.

Problematiku žen bez domova jsem pojala jako srovnávání s obecnými informacemi o bezdomovství. V každé kapitole se tedy věnuji částečně problematice celkově, avšak více pozornosti věnuji samotným ženám, protože ženské bezdomovství se od mužského liší v mnoha aspektech. Na počátku nastiňuji problematiku, vysvětluji základní pojmy, poskytuji úvodní informace týkající se lidí bez domova a bezdomovství vůbec. Postupně přecházím na pomoc lidem, kteří domov ztratí a nemají kam jít – i zde s akcentem na pomoc ženám. Součástí oddílu práce, který se zabývá pomocí lidem bez domova, je i legislativa České republiky, zákony, z nichž pomoc vychází a jimiž se řídí. Po seznámení se s teorií přecházím ke srovnávání výsledků výzkumů, které byly provedeny v minulosti. Srovnávám jednak výsledky měnicí se v čase u opakovaných šetření provedených na území České republiky a jednak výsledky naší země s výsledky EU.

Jako praktickou část své práce zařazuji získané rozhovory s ženami bez domova, které jsem získala mezi uživatelkami služeb azylového domu v Hradci Králové.

V závěru práce shrnuji informace, které jsem k problematice žen bezdomovkyň získala a hodnotím potvrzení / vyvrácení svých hypotéz, s nimiž jsem začínala na problematice pracovat.

2) Metodika a hypotézy

Když jsem si zvolila oblast tématu pro svoji bakalářskou práci a následně konkrétní téma Žena jako fenomén bezdomovství, vytvořila jsem si hypotézy na základě dosavadních informací o dané problematice, které jsem měla. Poté jsem svůj zájem obrátila na literaturu, která se bezdomovstvím žen zabývá. Bohužel se mi podařilo najít pouze jednu knihu, která by se věnovala v této problematice výhradně ženám. Proto jsem následně začala pátrat po knihách a odborných člancích, které se věnují bezdomovectví všeobecně. Z nich jsem načerpala všeobecné informace. Často se alespoň v kapitole či okrajově zaměřily na bezdomovství u žen či dívek, a tak jsem útržkovitě konkrétní informace skládala podle oblastí problémů lidí bez domova, na kterou se publikace zaměřovaly. Mnoho užitečných informací jsem našla také na internetu prostřednictvím odborných internetových stránek. Většinou se jednalo o odborné články či přímo web neziskových organizací, které s bezdomovci pracují a státních institucí jako je Český statistický úřad aj.

Po sesbírání potřebných informací jsem jednotlivé zdroje zkombinovala, utvořila syntézu získaných informací, provedla komparaci některých výzkumů v naší zemi i výsledků ze zahraničí a dala tak podobu teoretické části své bakalářské práce.

Jako praktickou část práce jsem si zvolila případovou studii v podobě rozhovoru s ženami bez domova. Mým cílem bylo získat pro rozhovor jednak klientky azylového domu a jednak ženy, které služby ubytování azylového domu nevyužívají. Pro tuto část své práce jsem si připravila otázky pro rozhovor, které jsem ženám během rozhovoru pokládala. Zaměřují se na záležitosti, kterým se věnuji v teoretické části práce. Vzhledem k tomu, že se jedná o nízký počet žen, cílem není potvrdit či vyvrátit teoretické podklady, ale spíše nastínit případy skutečných lidí.

Ve své práci jsem vycházela z následujících hypotéz:

- 1) *Mezi bezdomovci je žen podstatně méně než mužů*
- 2) *Matky s dětmi bez domova mají větší problém najít řešení situace než ženy bez domova, které jsou bezdětné*
- 3) *Nejčastěji stojí za bezdomovstvím žen násilí v rodině.*
- 4) *Pro ženu představuje život na ulici více nebezpečí pro muže.*
- 5) *Ženy seženou pomoc snadněji než muži.*

3) Problematika bezdomovectví

3.1 Pojem bezdomovectví

Pojem bezdomovectví (bezdomovství) nemá žádnou jednoduchou, obecně přijímanou definici. Odborníci teprve hledají kompromis, který by dostatečně poskytoval jednoduchou definici této problematiky. Každý definuje bezdomovectví trochu jinak a definování pojmu se proměňuje spolu s časem a společností. U nás v České republice se pokouší odborníci najít sjednocující typologii bezdomovectví až na základě výsledků projektu probíhajícího v letech 2005-2007. Jedná se o českou verzi ETHOS 2007, která vychází z evropské typologie ETHOS 2005¹, jež byla vytvořena Evropskou observatoří bezdomovostí pro organizaci FEANTSA² pro použití ve členských státech EU. Vzhledem k tomu, že je u nás ETHOS 2007 první verzí typologie bezdomovectví, vyžaduje v následujících měsících a letech prověření a praxi.

V České republice není bezdomovství definováno zákonem. Státy celkově se začaly zabývat tématem bezdomovství ve veřejné politice až v posledních letech, a to v rámci tzv. boji proti sociálnímu vyloučení. Do roku 1989 bezdomovství v naší zemi oficiálně neexistovalo, ačkoliv je zde odjakživa. V současnosti je považováno za jakousi subkulturu společnosti, kterou zbytek společnosti opovrhne, je deformovaná, diskriminovaná, segregovaná a marginální. Být bez domova zahrnuje více aspektů než jen nemít střechu nad hlavou. Mezi takovéto aspekty náleží mj. absence zázemí, které by měl člověk skrze vztahy mezi rodinnými příslušníky ve svém domově mít.

Bezdomovectví je spíše proces než stav či jev ve společnosti. Jak uvádějí ve svém díle Hradečtí³: „*Sociologové vědí, že bezdomovský fenomén je část sociálního procesu, důsledek kontinuálních sociálních a ekonomických sil, vedoucích až k sociálním strukturám.*“ Obecně bývá bezdomovectví označováno jako sociální (společenský) problém, což je sociální stav nebo situace, o níž si určité skupiny společnosti nebo sami zúčastnění myslí, že vyžaduje řešení. Jedná se tedy o jakousi sociální deviaci, odchylku od normy. Zahraniční autoři zabývající se bezdomovectvím zastávali v posledních letech názor, že „...mladí lidé při definování bezdomovství

¹ ETHOS (European Typology of Homelessness and Housing Exclusion) – Evropská typologie bezdomovství a vyloučení z bydlení

² FEANTSA (Fédération Européenne d'Associations Nationales Travaillant avec les Sans-Abri) = Evropská federace národních sdružení pracujících s bezdomovci

³ HRADEČTÍ, V. a I.: *Bezdomovství – extrémní vyloučení*, str.26

častěji zdůrazňovali stupeň bezpečí a stálost ubytování než fyzické podmínky. V rozporu s tímto tvrzením Watson s Austerberrym (1986) zjistili, že špatné materiální podmínky byly významným bodem bezdomovstvím pro ženy bez domova, které byly vyzvány aby definovaly své bezdomovství¹

V souvislosti s bezdomovectvím se často uvádí také pojem „hmotná nouze“. Tento výraz „...představuje sociální situaci člověka, jehož příjem nedosahuje životního minima, a svůj příjem nemůže zvýšit vlastním přičiněním a tak je vážně ohroženo uspokojení jeho základních životních potřeb.“, jak se lze dočíst v díle Hradeckých².

Jak jsem zmínila na začátku, ETHOS se zabývá typologií bezdomovství. V rámci jeho činnosti bylo utvořeno 7 teoretických domén bezdomovství³, které zveřejňuje v českých publikacích Hradecký⁴. Následující tabulka shrnuje zmíněné typologie:

Č. typologie	Koncepční kategorie	Fyzická doména	Právní doména	Sociální doména
1.	Bez střechy	žádné obydlí (střecha)	žádný právní nárok na užívání prostoru (vlastnictví, užívací právo)	žádný soukromý a bezpečný osobní prostor pro soc. vztahy
2.	Bez domova	má místo k bydlení, vhodné k obývání	žádný právní nárok na užívání prostoru (vlastnictví, užívací právo)	žádný soukromý a bezpečný osobní prostor pro soc. vztahy
3.	Nejisté a nevyhovující bydlení	má místo k bydlení (nejisté a/nebo nevhodné k obývání)	žádná jistota užívacího práva	má prostor pro sociální vztahy
4.	Nevyhovující bydlení a soc. izolace v legálně obývaném obydlí	nevyhovující bydlení (nezpůsobilé k obývání)	má právní nárok a/nebo jistotu užívacího práva	žádný soukromý a bezpečný osobní prostor pro soc. vztahy
5.	Nevyhovující bydlení (jisté užívací právo)	nevyhovující bydlení (nezpůsobilé k obývání)	má právní nárok a/nebo jistotu užívacího práva	má prostor pro sociální vztahy
6.	Nejisté bydlení (vhodné k obývání)	má místo k bydlení	žádná jistota užívacího práva, ztráta vlastnictví	má prostor pro sociální vztahy
7.	Sociální izolace v kontextu jistého a vhodného bydlení	má místo k bydlení	má právní nárok a/nebo jistotu užívacího práva	žádný soukromý a bezpečný osobní prostor pro soc. vztahy

Tab.č.1 – 7 teoretických domén bezdomovství

¹ FITZPATRICK, S., KEMP, P., KLINKER, S.: *Bezdomovství: přehled výsledků výzkumů z Velké Británie*. české vyd. Kostelec nad Černými lesy, IZPE 2004. ISBN 80-86625-15-X, str.17

² HRADEČTÍ, V. a I.: *Bezdomovství – extrémní vyloučení*, str.18

³ 7 teoretických domén bezdomovství podle B.Edgar, H.Meert, Fourth Review of Statistics on Homelessness in Europe, The ETHOS Definition of Homelessness, FEANTSA 2005

⁴ Zdroj: HRADECKÝ, I., et al.: *Definice a typologie bezdomovství*

Typologie ETHOS vznikla na základě stanovení tří domén, které se na utváření domova podílejí a pokud alespoň některé z nich chybí, lze považovat situaci za vymezení bezdomovství. Tyto domény jsou následující:

- a) fyzická = mít slušné obydlí (či prostor, způsobilé k naplňování potřeb dané osoby a její rodiny)
- b) sociální = mít možnost uchovat si soukromí a udržovat společenské vztahy
- c) právní = mít výlučné vlastnictví, jistotu užívání a právní nárok

3.2 Lidé bez domova dříve a dnes

Tématem mnoha diskusí v oblasti problematiky bezdomovství bývá pohled na bezdomovce očima veřejnosti. Odborná společnost moc dobře ví, že veřejnost má, co se týče lidí bez domova, zkreslené představy. Často vypadá v povědomí společnosti bezdomovec jako špinavý, neudržovaný jedinec, který odmítá pravidla společnosti a práce je mu cizí. Proto poměrně velká část společnosti předpokládá, že si za svoji situaci může dotyčný sám a vzbuzuje u nich spíše odpor a pohrdání. Tento společenský mýtus by měl být vymáčen. Lidé si totiž bezdomovce nezdědka zaměňují i se skupinami obyvatel, kteří ve skutečnosti bez domova nejsou. Odborníci poukazují na fakt, že okolní společnost vnímá problematiku bezdomovství zkresleně. Podle Hradeckých¹ bývají za bezdomovce mylně považováni cizinci z chudších zemí (nejvíce z oblasti Balkánu), kteří se potloukají především po Praze, žebrají, dělají výtržnosti a živí se mnohdy kriminální činností. Stejně tak obrazu bezdomovce nepřidá mystifikace, kterou představují skupiny mladých lidí sdružujících se často v nádražních halách větších nádraží. Takoví lidé jsou viděni často s levným vínem či opojení omamnými látkami. Odmítají pravidla společnosti, občanské povinnosti. Často se mezi nimi objevují bývalí chovanci ústavních zařízení, dětských domovů. Navíc se podle výzkumu CVVM SoÚ AV ČR² 2001 ¼ dotázaných v ČR domnívá, že bezdomovci si přejí být bez domova a sami se tak rozhodli kvůli vlastní neschopnosti či vině. Pak je skutečně obtížné, aby společnost uznala, že člověk bez domova může být zaměstnaný, upravený a ne věčně v podnapilém stavu. Špatné vnímání lidí bez domova okolní společností může vyjádřit i fakt, že pro ně vzniklo už široké spektrum hanlivých a urážlivých výrazů, jako např.

¹ Zdroj: HRADEČTÍ, V. a I.: *Bezdomovství – extrémní vyloučení*

² CVVM SoÚ AV ČR – Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologického ústavu Akademie věd České republiky

bezďák, houlmes (z angl. homelessness), houlmesák, houlmík, santusák, socan, socka aj. Povědomí společnosti bylo nastíněno, ale jak je to s lidmi bez domova doopravdy?

Výraz „bezdomovec“ v legislativě ČR v podstatě neexistuje. Objevuje se pouze v Ústavě našeho státu, přičemž termín „bezdomovec“ označuje člověka bez státní příslušnosti. Přesto se do všeobecného povědomí dostal pojem „bezdomovec“ jako označení pro člověka, který nemá domov a střechu nad hlavou. Takovéto označení však jedince stigmatizuje a svým způsobem vylučuje ze společnosti. Proto jej sami bezdomovci většinou odmítají, považují jej za hanlivý výraz. V jejich subkultuře používají různá slangová označení, čemuž se věnoval Pěnkava¹. Jedná se například o výrazy „bezinky“ pro lidi bez jakéhokoliv zázemí, „streetpeople“ pro osoby v nouzi, „republikový oříšek“ označující lidi bez naděje apod.

To, jak se označení „bezdomovec“ proměňuje v čase spolu se společností, vystihuje dobře Giddens, když uvádí: *„Ještě před dvěma generacemi si většina lidí pod pojmem domov představovala rodinné prostředí a za bezdomovce byli považováni ti, kdo obývali laciné ubytovny nebo svobodárny. Říkalo se jim bezdomovci (homeless), protože žili sami a málokdy se vídali se svou rodinou nebo příbuznými. V průběhu posledních dvou nebo tří desetiletí se situace změnila. Stále totiž přibývá lidí, kteří žijí osaměle z vlastního svobodného rozhodnutí. Pojem bezdomovec byl proto přenesen na rostoucí kategorii těch, kdo vůbec nemají kde spát – buď nacházejí dočasné útočiště v charitativních útulcích, anebo přespávají na ulici, v parcích, na nádražích nebo ve zchátralých, opuštěných budovách.“*²

Lidé chudí a bez domova se objevují už ve středověku a již tehdy šlo především o ženy, na což poukazuje Rheinheimer tvrzením, že *„Klasický ‚náležitý‘ chud'as raného novověku byl usedlý ve městě, ženského pohlaví, velmi mladý, respektive velmi starý.“*³

FEANTSA v současnosti rozděluje lidi bez domova do čtyř základních skupin:

- a) rooflessness = osoby spící venku
- b) houselessness = osoby žijící v ubytovnách pro bezdomovce
- c) people living in insecure housing = osoby mající nejisté ubytování
- d) people living in inadequate accomodation = osoby žijící v neodpovídajících minimálních standardech bydlení v daném kulturním a sociálním prostředí

¹ PĚNKAVA, P. *Jak se vidí sami bezdomovci* In.: HRADECKÝ, V. at al.: *Definice a typologie bezdomovství*, str.29

² GIDDENS, A.: *Sociologie*, str.284

³ RHEINHEIMER, M.: *Chudáci, žebráci a vaganti*, str.75

Jiným dělením je rozdělení bezdomovectví na zjevné, skryté, a potencionální. Bezdomovci zjevní jsou ti, s nimiž se setkáváme na ulici, poukazují na svůj stav a situaci, využívají různých služeb, které organizace pracující s lidmi bez domova nabízejí. Na druhé straně jsou bezdomovci skrytí. Odhaduje se, že jich je mnohem víc než těch, kteří vystupují jako bezdomovci zjevní. Tato skupina lidí neupozorňuje na svoji životní situaci a nevyhledává pomoc u organizací nabízející nocleh, stravu apod. Právě v této skupině se vyskytuje nejvíce žen. Zároveň se skryté bezdomovectví objevuje spíše na venkově, protože zde pro lidi bez domova neexistují pomocné služby či organizace, které lze najít ve větších městech. Mezi potencionální bezdomovce se řadí lidé ztrátou bydlení vážně ohrožení (např. čekají na propuštění z ústavní péče aj.)

Za zmínku také stojí podrobné rozdělení¹, užívané organizací Naděje, o.s., kdy se bezdomovci rozdělují na:

- a) osoby žijící na ulici, neschopné vytvořit osobní vztahy, trpící často mentální vadou, přítomnou nebo minulou
- b) osoby nemocné mentální chorobou, osoby se somatickými / psychosomatickými chorobami
- c) alkoholici
- d) uživatelé omamných prostředků (drog), patologičtí hráči
- e) osoby fyzicky postižené, skupina, do které můžeme zahrnout epileptiky a osoby postižené vrozenými poruchami
- f) osoby společensky nebo mentálně neadaptabilní, charakterizované svou nestálostí a nestabilitou, často při nárazu životem se rychle nestabilizující a hroutící
- g) osoby ve stavu deprese, úzkosti, sklíčenosti, hledající pomoc a radu
- h) mladí lidé nečekaně se ocitnuvší na ulici, nezaměstnaní, hledající, destabilizovaní
- i) osoby bez trvalého bydliště, navíc nezaměstnaní
- j) ženy osamělé, s dětmi, těhotné, vyloučené rodiči z domova, ženy staré
- k) *děti ulice*, děti týrané a jinak frustrované, děti sociálně deprivované
- l) osamělí důchodci, toužící po lidském teple a pochopení
- m) propuštění vězňů
- n) slepí a hluchí
- o) migranti
- p) nemocní AIDS, HIV pozitivní

¹ HRADEČTÍ, V. a I.: *Bezdomovství – extrémní vyloučení*, str.35

Co mívají lidé bez domova společné

Jako nástin společných znaků, které lidé bez domova vzájemně mají, bych ráda použila definici bezdomovce podle Vágnerové: „*Bezdomovec je člověk, který nemá trvalé bydliště. Většinou ztratil i rodinu (pokud ji vůbec někdy měl) a zaměstnání. Je to člověk, který nemá ke společnosti téměř žádné vazby, zůstal na jejím okraji. Bezdomovectví je výsledkem generalizovaného psychosociálního selhání, spojeného se ztrátou komplexu běžných rolí. Takovým způsobem bývají obyčejně postiženi lidé s dysfunkční osobností, s nedostatečnými kompetencemi a s rozvinutými negativními návyky.*“¹

Všeobecně o lidech bez domova platí, že mívají snížené schopnosti k sociální adaptaci (přizpůsobení se) a autoregulaci, často nemají motivaci či vůli a jsou závislí na pomoci jiných lidí. Ve většině případů se jedná o osoby upuštěné, bez zázemí a vztahů, kteří ztratili sebevědomí a důstojnost, naději a smysl života. Bývají zahořklí, nemocní, zranění či handicapovaní a nešťastní. Často se také poukazuje na problém zaměstnanosti lidí bez domova, která bývá komplikovaná. Mezi komplikace patří bohužel i to, že „*...mnoho bezdomovců má velmi nízký stupeň vzdělání i kvalifikace a nedostatek sociálních dovedností, které jsou nezbytné pro získání práce. Někteří mají duševní nemoci nebo problémy se závislostmi na psychotropních látkách a alkoholu, což ovlivňuje jejich pracovní chování. Zejména ti se záznamy v trestním rejstříku mají se sháněním práce značný problém.*“²

V dobách minulých, středověku a raném novověku, existovali lidé bez domova také. „*K individuálním příčinám chudnutí, které byly zřejmé už v raném novověku – jako ztráta živitele, nemoc, neštěstí nebo stáří – přistupují strukturální důvody, o nichž se tenkrát nevědělo nebo se vědomí o nich potlačovalo. Hlavním faktorem byl růst počtu obyvatel.*“³ Na prohlubování chudoby se podílely také morové či jiné epidemie, protože ochromovaly ekonomiku. Na zhoršení situace venkovských nižších vrstev se rovněž přičinily velké agrární reformy, které se začaly od druhé poloviny 18.stol. v evropské společnosti objevovat.

Do této chvíle jsem se zabývala problematikou bezdomovství a lidmi bez domova všeobecně, ale ráda bych upřela více zájmu a pozornosti užší skupině této

¹ VÁGNEROVÁ, M.: *Psychopatologie pro pomáhající profese*, str.411

² FITZPATRICK, S., KEMP, P, KLINKER, S.: *Bezdomovství: přehled výsledků výzkumů z Velké Británie*, str.55

³ RHEINHEIMER, M.: *Chudáci, žebráci a vaganti*, str.16

subkultury, a to ženám, protože se jejich bezdomovství od mužského odlišuje a často má svá specifická úskalí a rysy.

Ženy bez domova

Průzkumy, které různé organizace provádějí v ČR či jiných státech Evropy, naznačují, že počet žen, které se ocitnou bez domova, stále narůstá a statistiky předpovídají, že i v budoucnu narůstat bude. Problematika žen bez domova není tak viditelná jako u mužů, protože se z valné většiny případů dívky a ženy uchylují k bezdomovectví skrytému – žijí u přítele, partnera, kamarádky, známých, příbuzných apod. Málokdy končí ženy doslova na ulici, protože hledají nejdříve všechna ostatní řešení své situace. Žít na ulici pro ně představuje velké nebezpečí, a tak, když nežijí skrytým bezdomovectvím, využívají služeb ubytoven a azylových domů. Kromě toho existuje ještě jiný důvod preferování skrytého bezdomovectví, a to u žen, které se starají o dítě či děti. Mají strach z toho, že by jim byly děti sebrány v případě, že by se na jejich bezdomovectví přišlo. Situace ženského bezdomovství je o to komplikovanější, že se jedná nejen o samotné ženy, ale i ženy těhotné či matky s dětmi nebo přímo pár muže a ženy, dokonce celé rodiny. Proto se pomoc zaměřující se na ženy rozděluje na různé okruhy žen.

Ženy se potýkaly s chudobou a ztrátou domova už ve středověku. Zde byla jejich situace vážná zpravidla po úmrtí manžela, který se výrazně podílel na financování obživy. „Ženám hrozilo za raného novověku zchudnutí víc než mužům; měly méně příležitostí k výdělku, tím spíše, když musely samy pečovat o děti.“¹ Pokud se ženy ocitly na ulici, žily převážně potulným životem, přičemž si často vypomáhaly podomním obchodem. Už tehdy byl však pobyt mimo přístřeší pro ženu velikým nebezpečím, větším než pro muže, a tak se dost často stávalo, že se dvě takovéto ženy spojily a putovaly společně, případně se přidaly ještě navíc k muži. (Rheinheimer, 2003) Fenomén ženského bezdomovectví tedy není záležitostí až moderní doby či posledních let. Rozdíl oproti minulosti zůstává ve formě bezdomovectví, k němuž se ženy uchylují – jak bylo již zmíněno, z valné většiny případů žen bez domova se jedná o bezdomovectví skryté, před několika stoletími se jednalo převážně o bezdomovectví žen zjevné. V souvislosti s nastíněním závislosti ženy na živiteli v minulosti a současným trendem emancipace lze jako zajímavost uvést statistiku klientek Armády

¹ RHEINHEIMER, M.: *Chudáci, žebráci a vaganti*, str.24

spásy (Azylový dům Petra Bureše v Praze) podle rodinného stavu žen¹, jež uvádí, že 20% klientek je vdaných, 38% rozvedených, 6% ovdovělých a 37% svobodných.

Dále je potřeba věnovat se rozdílům v chování, které lze mezi ženami a muži pozorovat i mezi bezdomovci. „*Muži, kteří se objevují na ulici či nádraží, vykazují nižší stupeň schopnosti spolupracovat, nižší stupeň spolehlivosti, ochoty a vůle jednat, nižší stupeň cílevědomosti než ženy. Projevují podrážděnost, úzkost, zaujatost, často nepřátelství vůči jiným osobám, egocentrismus, cítí křivdu na nich spáchanou, cítí se být poníženi a skepticky zatrpknou po celkem krátkém čase setrvání na ulici. Ženy mají více sebekázně, kooperativnosti, adaptability a solidarity, bývají submisivnější, častější je však u nich plachost, neschopnost udržet pozornost a z toho plynoucí roztržitost, nesoustředěnost, náhlá únava. (...) Muži i ženy pod vlivem alkoholu zhrubnou, prožívají pocit hostility vzápětí vystřídaný zoufalstvím. Následkem duševní choroby, či působením alkoholu, drog, přicházejí ve stavu krajní duševní a tělesné vyčerpanosti a zchátralosti.*“²

3.3 Příčiny bezdomovectví

Uvedením mnoha dělení lidí bez domova lze zjistit, že není bezdomovec jako bezdomovec – liší se způsobem života, hodnotami, často i příčinou své vzniklé situace. Zmíněné příčiny bezdomovectví jsou jednak strukturální, do čehož spadají sociální a ekonomické souvislosti ve státu jako například trh práce, krácení sociálních dávek, trh s byty apod. a jednak existují příčiny individuální čili záležící na konkrétním jedinci jako například jeho rodina, společenská skupina, schopnosti, temperament, rysy osobnosti, věk aj. Existují lidé, kteří si život bez domova vybrali jako svůj životní styl. Tito jedinci se odlišují od ostatní společnosti v názorech na hodnoty, které vyznávají – vyhovuje jim nezaměstnanost, využívají podporu sociálních dávek a raději se uskromní, než aby pracovali. Většinou se jedná o nepřizpůsobivé jedince, kteří též páchají trestnou činností ke zlepšení své finanční situace.

Ke vzniku bezdomovectví přispívají také nedostatek bydlení, nárůst míry chudoby, změny na trhu práce, změny ve sféře sociálního zabezpečení a rozpad rodiny.

¹ Zdroj: BARTÁK, M.: *Zdravotní stav populace bezdomovců v ČR a jeho determinanty I.*

² HRADEČTÍ, V. a I.: *Bezdomovství – extrémní vyloučení*, str.45

Rizikových faktorů, díky nimž se může jedinec objevit je celá řada. Kromě chudoby a nezaměstnanosti, které jsou nejmarkantnější nelze opomíjet¹:

- různé zneužívání v dětství či dospívání
- spory v rodině, rozvodovost
- delikvence, zkušenost s vězením
- nedostatek sociálně podpůrných sítí
- dluhy
- závislost na alkoholu či drogách
- nedostatečná kvalifikace
- duševní poruchy a špatná psychika
- předchozí služba u armády

Ženy jsou a byly i v dobách minulých dosti náchylné na chudobu. V dnešní době se prosazuje rovnost mezi muži a ženami, což je oproti minulosti nemalý pokrok, ovšem praxe pokulhává za teorií. Přestože se prosazují rovné podmínky pro pohlaví, stále je ženská práce finančně nedocenená oproti mužům. I díky tomu se snáze ženy dostávají do obtížné finanční situace, zvláště pak, jedná-li se o matky samoživitelky. Výzkumy států EU nastiňují fakt, že osoby žijící samostatně tíhnou k bezdomovectví 4x častěji než ostatní lidé a v případě samostatně žijícího rodiče s dítětem (či dětmi) vzrůstá riziko až na 17tinásobek oproti společně žijícím párům. Dostí markantní je chudoba mezi ženami z řad uprchlíků, kteří přicházejí do naší země ze špatných podmínek chudých států a často navíc téměř nevzdělané.

Kromě chudoby a nouze, která ženy ohrožuje skrze stále přetrvávající ekonomické nerovnosti mezi pohlavími, ženy domov často opouštějí. U zrodu takového odhodlání nestojí vždy domácí násilí, jak by se mohlo podle narůstajících statistických čísel o výskytu násilí v rodinách zdát. *„Mezi lidmi bez domova se stále častěji objevují velmi mladé dívky, nevědomé a neodpovědné. Přicházejí z dětských domovů, výchovných ústavů či z domova, který pro nějakou příčinu opustily, nebo byly z něho vyhnány. (...) Soustředěné na sebe, zahleděné do propasti svých ideálů, očekávání a hledání, nechávají se fascinovat vábením zla, které jim tuto „svobodu“ nabízí.“*² V roce 1998 byl ve Velké Británii proveden výzkum zaměřující se na příčiny útěku mladých

¹ Rozdělení podle FITZPATRICK, S., KEMP, P, KLINKER, S.: *Bezdomovství: přehled výsledků výzkumů z Velké Británie*

² HRADEČTÍ, V. a I.: *Bezdomovství – extrémní vyloučení*, str.43

dívky z domova. Výsledky ukázaly, že nejčastěji se tak děje kvůli příteli dívky nebo díky střetům a konfliktům s rodiči.

Podle Fitzpatricka¹ stojí u zrodu bezdomovství alespoň jeden z následujících spouštěcích mechanismů:

- odchod z domu rodičů po hádce, manželský / partnerský kolaps, ovdovění, odchod z armádních složek, opuštění institucionální péče, opuštění vězení, ostré zhoršení duševního zdraví / zvýšení zneužívání alkoholu a drog, finanční krize spojená s růstem dluhů, vyklizení z nájemného či vlastněného bytu

Rozdíl mezi ženami bez domova a muži bez domova shrnují výstižně Hradečtí, když uvádějí: „*Obecně lze konstatovat, že příčiny bezdomovství u mužů a žen se kvalitativně liší:*

a) *Příčinou bezdomovství mužů bývají obvykle faktory materiální a osobní, méně pak vztahové a institucionální. Charakter bezdomovství mužů je více veřejný. Vedou k tomu dva důvody: především u mužů převládají jako prvotní faktory materiální (...) často v kombinaci s faktory osobními (...). Současně je mužům přirozenější tendence demonstrovat své bezdomovství tím, že aktivně vyhledávají nabízené služby, anebo se předvádějí na veřejnosti.*

b) *Příčinou bezdomovství žen bývají obvykle faktory vztahové, především problémy v partnerských vztazích, ve většině případů doprovázené násilím. Protože ženy většinou chtějí předejít riziku života v podmínkách zjevného bezdomovství, je u nich charakteristické bezdomovství skryté. (...), ženy zjevného, skrytého či potencionálního bezdomovství mají často s sebou děti.“²*

Zejména u žen narůstá počet těch, které jsou bez domova vlivem rozpadu rodiny. L.Smékal, olomoucký psycholog, řekl Zemským novinám: „*V bezdomovectví žen je častým průvodním jevem krize partnerských vztahů, která je provázena agresí ze strany manžela nebo druha...“³* Tomuto faktu nahrává i výsledek výzkumu ukazující, že 1/3 žen bez domova byla znásilněna a 2/3 bezdomovkyň alespoň někdy v životě sexuálně zneužívány. Stačí se podrobněji zabývat složením klientek využívajících organizací, které se zaměřují se svojí pomocí buď na samotné ženy či matky s dětmi. Nemalý počet těch, které služby azylu využívají se řadí mezi ženy, které jsou ubytovány v zařízení krátkodobě, protože jsou ohroženy domácím násilím, ženy

¹ BARTÁK, M.: *Zdravotní stav populace bezdomovců v ČR a jeho determinanty I*, str.28

² HRADEČTÍ, V. a I.: *Bezdomovství – extrémní vyloučení*, str.34

³ BRACHTLOVÁ, E.: *Palčivá otázka bezdomovectví není podle odborníků v naší legislativě vůbec zakotvena*. Zemské noviny, 10.3.1998

ohrožené domácím násilím, které pobývají na skryté adrese a nebo ženy skrývající se před násilím přímo v azylovém domě.

3.4 Důsledky bezdomovectví

Lidé bez domova si hledají místo k přespaní. Možností, kterých se jim nabízí je v dnešních podmínkách dostatek. Záleží jen na tom, pro které řešení se jednatel rozhodne. Dnešní společnost poskytuje spoustu příležitostí (legálních i nelegálních), k nimž se může jedinec bez domova uchýlit. Především současná větší města nabízejí mnoho míst k přečkání noci, než tomu bylo v dřívějších dobách – noční kluby, nonstop podniky, supermarkety (dnes také nonstop), opuštěné vagony, zastávky, opuštěné domy, noční spoje městské hromadné dopravy, stanice metra a vlaková nádraží, případně i veřejné toalety, cizí sklepy a půdy. Dalším řešením je přespávání a pobyt spíše v přírodním prostředí – parky, lavičky, pod mosty, v teplovodních kanálech (místa často vyhledávaná především v zimě), v provizorních přístřešcích někde stranou v přírodě či v opuštěné zahrádkářské kolonii apod. Podle výzkumů šetření, které prováděla organizace Naděje v roce 2005 (květen – srpen)¹ na území městské části Prahy, patří mezi nejoblíbenější místa k přebývání bezdomovců během dne především ta, kde se dá zakoupit levný alkohol (zejména pivo a víno) – tedy v oblíbenosti vedou supermarkety a stanice metra, v nichž přebývá 68% dotázaných bezdomovců. Dále se pak těší oblibě zákoutí, která jsou stranou od dění kolem (22%) a ostatní občany svým neudržovaným prostředím a „pochybnými“ obyvateli odpuzují. Jiní lidé bez domova naopak využívají služeb azylových domů či ubytoven, aby nemuseli pobývat venku „na ulici“. V každém případě stav, v němž se člověk bez domova ocitá, má na každého takového jedince dopad. Pojďme se zaměřit na důsledky bezdomovectví podrobněji.

Když se člověk ocitne bez domova a je tedy řazen mezi subkulturu bezdomovců, nastává jiná etapa života, než kterou žil doposud. Situace působí na jedince jednak po psychické stránce a jednak po stránce fyzické (vliv na zdraví). Ani jednu z oblastí vlivu bezdomovectví na jedince, který o domov z nějakého důvodu přišel, nelze opomíjet.

¹ Viz HRADECKÝ, I.: *Konflikt, bezdomovci a veřejný prostor* – tematická zpráva 2006

Psychika bezdomovce

Do psychické oblasti důsledků, které sebou život bezdomovce přináší, lze řadit změnu hodnot, ztrátu sebedůvěry a pohledu do budoucna vůbec, proměnu mezilidských vztahů jedince apod. Změní se postoj společnosti vůči jedinci a člověk bez domova je tím poznamenán ve velice krátké době. „*Statistiky prokazují, že čtrnáct dnů a nocí strávených na ulici či nádraží poznamenají lidskou bytost nadlouho a vtlačí jí své stigma deprivace a hostility.*“¹ Bezdomovci jsou často závislí na pomoci jiných lidí a svým problémům často sami neumí čelit, neumí je řešit. Stávají se proto vůči svým problémům depresivní a hostilní, často rezignují na své potřeby a přání, převládne u nich apatie vůči světu a životu vůbec. Společnost na bezdomovce nahlíží „skrz prsty“, vyvolávají v ní soucit, nevraživost, bezradnost, jakýsi problém společnosti, odpor apod. Podle výzkumu, který provedl roku 2001 CVVM SoÚ AV ČR² si 12% dotázaných občanů myslí, že si lidé bez domova nacházejí ve své situaci kvůli neochotě pracovat. Je to však jistý posun k lepšímu, neboť stejný názor zastávalo v roce 1997 celých 44% respondentů. U bezdomovců se díky negativistickému postoji společnosti prohlubuje už tak získaný pocit selhání, vytrácí se sebevědomí a sebeúcta.

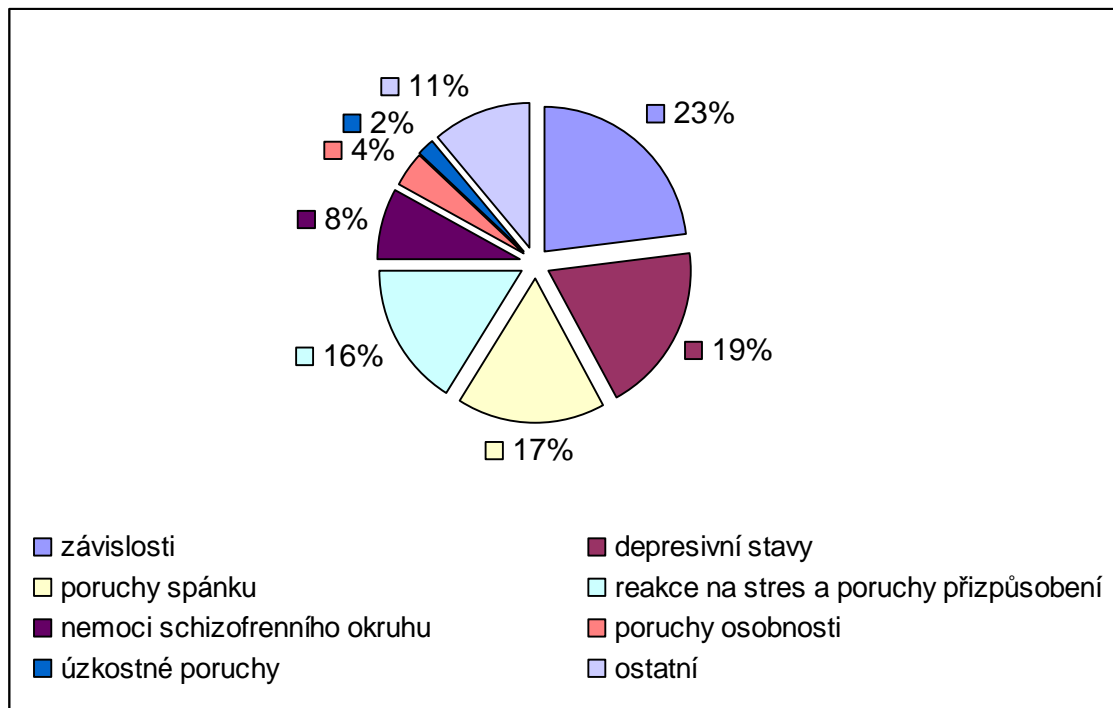
Právě proto, že ztrátou domova přicházejí i o vazby na rodinu či osoby, které znali a stanou se jakousi vyloučenou populací na okraji společnosti, převažuje u většiny bezdomovců jakási citová otupělost či sentimentalita. Často se tak uchylují ke lživým líčením svého života či rodiny, protože si svoji minulost idealizují. Většinou jako náhražku citových vztahů s lidmi použijí vztah se zvířetem – proto si pořizují psy nebo tíhnou k toulavým kočkám. Tehdy se pak ukazuje, že zvíře je na jednu stranu pro jedince citovou podporou, ale na druhou stranu překážkou k získání noclehu v azylovém domě či ubytovně. Proto se ke zvířatům uchylují ti, kteří žijí „na ulici“. Z výzkumů nelze vyčíst, v jakém poměru se objevují psychické poruchy u člověka jako následek bezdomovectví a v jakém jako jeho příčina. Lidé bez domova trpí častěji depresemi, úzkostí a nervozitou, jak ukazují provedené výzkumy u nás i v zahraničí. Podle výzkumu Bakera z r.1997, bylo dokonce zjištěno, že lidé bez domova páchají sebevraždu až 35x častěji než ostatní lidé ve společnosti. Zpracovaná data z Ordinance praktického lékaře pro bezdomovce v Praze³ poskytují výpověď o duševních poruchách

¹ HRADEČTÍ, V. a I.: *Bezdomovství – extrémní vyloučení*, str.32

² CVVM SoÚ AV ČR - Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologického ústavu Akademie věd České republiky

³ ŠUPKOVÁ, D. et al.: *Zdravotní péče o bezdomovce*, str.27

bezdomovců, kteří služby speciálně jim sloužícího praktického lékaře využili v době od 1.1.2005 do 31.5.2006:



Obr.č.1 – Výskyt duševních onemocnění v ordinaci praktického lékaře pro bezdomovce v době od 1.1.2005 do 31.5.2006

Člověk, který ztratí domov, nepřijde jen o rodinné a přátelské vazby. Nemalý problém pro něho představuje i ztráta vazeb administrativních. Často se tak přeruší kontakt mezi bezdomovcem a úřady, jelikož se jedinec přestane vyskytovat v oblasti svého trvalého bydliště. V takovém případě nastává problém s vyplácením státní sociální podpory či jiných finančních dávek, na které by měl jedinec nárok. Bezdomovec, který opustí své bydliště a odejde do jiného města, ztratí přísun peněz a musí si je opatřit jinak. Stává se tedy, že si někteří bezdomovci vypomáhají žebráním či drobnou kriminalitou (krádež potravin, cigaret, alkoholu apod.). Nežádka ji před zimou páchají záměrně tak, aby byli chyceni při činu a odsouzení na pár měsíců odnětí svobody, čímž si řeší problém s přečkáním mrazivého období.

Další problém u lidí bez domova nastává v oblasti zaměstnání. Pokud už si zaměstnání seženou, zaměstnavatel je zaměstná v lepším případě na dohodu o provedení práce, v horším případě rovnou na černo. V obou případech pak nemusí platit za jedince zdravotní pojištění. Problematický je i fakt, že mnoho bezdomovců u sebe ani nemá doklad, kterým by se mohli prokázat, ať už se tak děje z jakýchkoliv příčin.

Právě proto nastává velký problém tehdy, když člověk bez domova onemocní nebo se mu přihodí úraz.

Co na to ženy

Co se týče žen, právě kvůli špatné finanční situaci a ztrátě zdrojů financí hledají často řešení v oblasti prostituce a poskytování sexuálních služeb. Většina žen si prostituci nevybírá ze zájmu, ale jelikož představuje rychlou možnost výdělků a tudíž i východisko ze své špatné životní situace či přímo finanční krize. Už v dobách dávno minulých ženy těžce nesly svou chudobu – často začaly trpět různými psychózami, které se objevují ve zvýšené míře i v dnešní společnosti lidí bez domova. To, že se vždy hledaly různé způsoby, kterými obejít zákon ve vlastní prospěch kromě prostituce, dokazuje Rheinheimer popisem života chudých žen či žen bez domova v dobách středověku a raného novověku : *„Aby se dalo přežít na ulici, byla zvlášť potřebná síť vztahů, a aby mohla být upředena, hrála nemálo významnou roli vlastní pověst. Protože podomní obchodnice prodávaly léta stejným zákaznicím, vytvářely se neformální vztahy zejména k ženám, což umožňovalo obcházet zákonná omezení ženského podomního obchodování. Totéž platilo pro příležitostné a sezónní práce, ale také pro žebrotu, kterou si potulné ženy doplňovaly příjem, pokud to bylo možné.“*¹ Dále uvádí, že *„Život těchto žen z nižší vrstvy byl dán vnějšími podmínkami. Byly odkázány na improvizaci. Proti možným kladům toho, že nebyly nijak vázány, stál nedostatek bezpečí. Tvrdé stránky života vyvažovaly okamžiky radosti, drobné, ale o to víc vychutnávané: podařený obchod, kousek masa k jídlu, pár kávových zrněk. (...) Takový život byl samozřejmě možný jen bez dětí. Porody probíhaly cestou, za primitivních podmínek, bez přípravy a v skrytu, takže je otázka, zda se s úmrtím novorozeňat nepočítalo.“*² Tím se podkrývá další problém, který ženám bez domova může ještě více zkomplikovat jejich stávající situaci – číhající nebezpečí, že se stanou obětí násilného činu. Ženy mají postavení mezi bezdomovci o něco těžší než tomu tak je u mužů – hrozí jim větší nebezpečí, zdržují-li se přes noc venku. *„Reakce lidí na bezdomovství žen je daleko nepřátelštější a ve své negaci daleko pronikavější. Tvrdé odsouzení bolí bezbranné ponížené, trápí ohrožené, popouzí nejisté, prozatím pokorné.“*³

¹ RHEINHEIMER, M.: *Chudáci, žebráci a vaganti*, str.53-54

² RHEINHEIMER, M.: *Chudáci, žebráci a vaganti*, str.55

³ HRADEČTÍ, V. a I.: *Bezdomovství – extrémní vyloučení*, str.44

Násilí a útoky, kterým jsou bezdomovci vydáni napospas, pokud tráví noci na ulici a ne ve službách organizací, azylových domů apod., se objevují stále častěji a se stále větší brutalitou. I díky tomu, že jsou na pokraji společnosti a mají velice nízký sociální status, na sebe přitahují agresory. Jen za posledních pár let bylo zaznamenáno hned několik případů – ačkoliv se útočí na muže i ženy (zapalování, bití apod.), zaměřila bych se na případy, v nichž sehrály svou úlohu ženy:

- prosinec 2002 – bezdomovec napadl ženu, s níž přebýval v jedné liberecké kůlně. *„Konflikt mezi dvěma bezdomovci, kteří společně obývali kůlnu v Liberci 20, vyústil v pokus vraždy, kdy osmačtyřicetiletý muž udeřil sekyrou o dva roky starší ženu několikrát do hlavy. I když se bezdomovkyně bránila rukama, muž jí způsobil vážná zranění, takže žena skončila v nemocnici. Policisté obvinili muže z pokusu vraždy.“*¹
- 5.8.2005 devatenáctiletý opilý mladík ukopal bezdomovkyni – *„Vybral si proto spící sedmdesátiletou ženu, které začal nadávat, poté ji prý opakovaně kopal do hrudníku a hlavy a několikrát jí značnou silou údajně dupl na obličej. Poškozená utrpěla zlomeninu lebeční i obličejových kostí, žeber a pohmoždění mozku. Zraněním na místě podlehla“*²
- listopad 2007 – 59letá bezdomovkyně byla brutálně zavražděna na Prostějovsku a její tělo ukryto pod hromadou oblečení. *„Vrah svoji oběť zabil několika údery tupým předmětem do hlavy a způsobil jí rozsáhlá zranění. Podle lékařky, která tělo na místě činu prohlédla, byla nejspíš právě tato zranění příčinou smrti.“*³

Nutno podotknout, že ženy bez domova nejsou jen oběťmi, ale situace může být přímo zcela opačná:

- srpen 1999 – opilá bezdomovkyně zavraždila po hádce svého přítele důchodového věku. *„Podle trestního spisu obžalovaná důchodce dusila elektrickým kabelem, poté ho svázala a nakonec mu do úst vecpala ponožku. Muž se později udusil. Motivem činu byla patrně loupež, protože z bytu odcizila*

¹ Liberec: *Bezdomovec se pokusil o vraždu*. MF DNES, roč.XII, 28.12.2002

² *Mladík se na vraždu ženy nepamatuje*. [online] URL: <<http://www.novinky.cz/clanek/72064-mladik-si-na-vrazdu-zeny-nepamatuje.html>> (cit. 23.2.2008)

³ *Vrah surově ubil bezdomovkyni, tělo ukryl*. MF DNES, roč.XVII, 16.11.2007, Střední Morava

*tisíc korun, uvádí obžaloba.*¹ Tvrdí, že je nevinná, přesto byla odsouzena na 12 let odnětí svobody.

- listopad 2004 – 24letá bezdomovkyně bodla nožem ředitelku Charity Olomouc. *„Šéfkyně Charity skončila s bodnou ránou v rameni v nemocnici. Incident se odehrál půl hodiny po poledni přímo v kanceláři ředitelky Gottwaldové.*“²
- srpen 2005 - 27letá bezdomovkyně přepadla a okradla za jeden večer dva muže, motivem byly peníze. *„Bezdomovkyně muže nejprve udeřila do čelisti, čímž ho srazila z lavičky. Poté jej na zemi brutálně kopala do zad, žeber a do hlavy. Nakonec mu vzala peněženku s více než osmi sty korunami. I to jí zřejmě přišlo málo, protože si v parku poblíž autobusového nádraží vybrala další oběť. Napadla tam a okradla dalšího muže, jenže ten měl v peněžence kromě dokladů a platební karty pouhých šestnáct korun.*“³
- 29.7.2006 ve Zlíně napadla (a to nejen slovně, ale i fyzicky) bezdomovkyně zdravotníky, hasiče a policisty, kteří k ní byli přivoláni. Jednalo se o ženu s těžkou infekcí v levé noze, u níž bylo podezření na gangrénu. *„Výsledná scéna: lékařka přikládá obvazy a sedm chlapů se snaží zraněnou udržet v relativním klidu. Za stálých nadávek, výhrůžek a řevu je žena nakládána do transportního vaku a z hromady odpadků a nepopsatelného zápachu je vynášena na denní světlo.*“⁴ Celou situaci završila nadávkami a hysterickou scénou.
- prosinec 2006 – bezdomovkyně fyzicky napadla průvodčí olomouckého nádraží. *„Průvodčí, která jí chtěla zkontrolovat jízdenku, napadla v neděli dopoledne v čekárně olomouckého vlakového nádraží bezdomovkyně. Mladá žena do pracovnice drah prudce strčila a průvodčí se při pádu na zem zranila na zápěstí.*“⁵

¹ Případ vraždy soud odročil. MF DNES, roč.X, 12.09.2000

² Bezdomovkyně pobodala ředitelku Charity Olomouc. MF DNES, roč.XIV, 19.11.2004

³ Bezdomovkyně zbilá a okradla dva muže. MF DNES, roč.XV, 13.09.2005

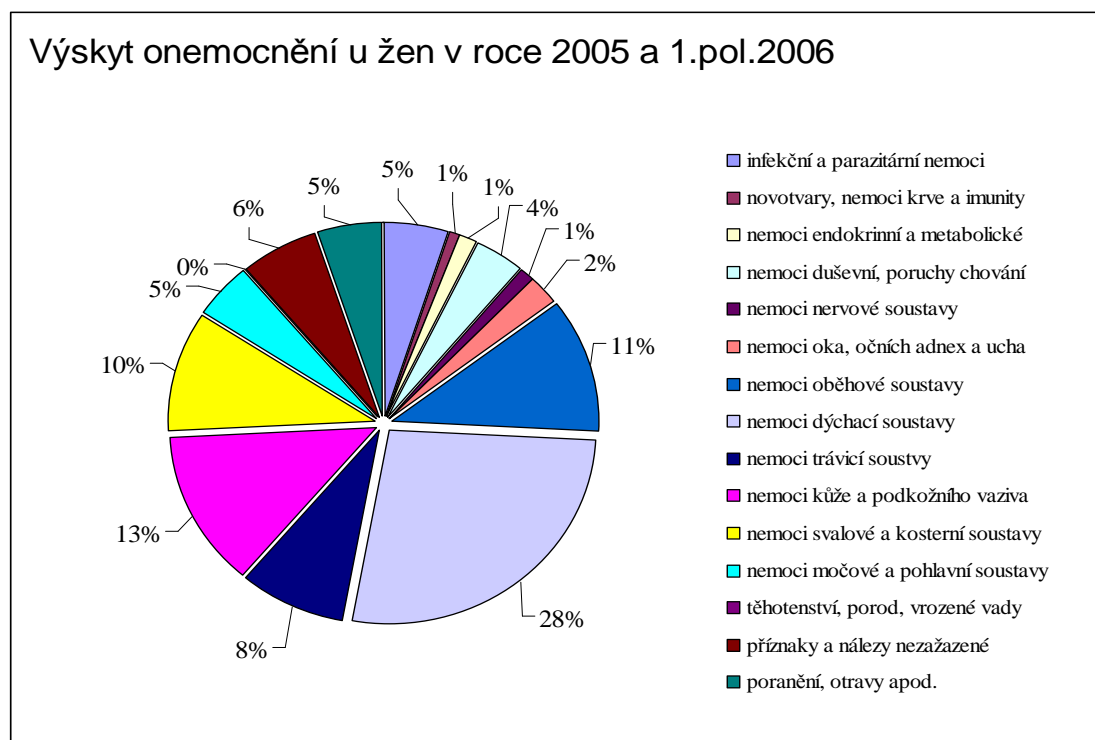
⁴ MITÁČEK, I.: *Nepěkné a smutné případy o kterých se nemluví.* [online] URL: <http://www.katastrofy.com/scripts/index.php?id_nad=4589> (cit.23.2.2008)

⁵ Bezdomovkyně napadla průvodčí. MF DNES, roč. XVI, 19.12.2006

kteřou vydala zdravotnická záchraná služba města Prahy, uvedla, že v našem hlavním městě od 1.1.2006 do 6.2.2006 zemřelo na podchlazení 28 osob (nejspíše bezdomovců), přičemž 4 z nich byly ženy.

Ženy bez domova a zdraví

Podle statistik¹ pražské ordinace praktického lékaře pro lidi bez domova vyhledalo lékařskou pomoc za rok 2005 a 1. pololetí r. 2006 celkem 1 057 žen, což je z celkového počtu 5 054 ošetření téměř 21%. Kromě toho sestřila mnoho pacientů i mimo ordinací hodiny. I ženy nejčastěji trápí nemoci dýchací soustavy.



Obr.č.2 – Výskyt onemocnění u žen ošetřených v ordinaci praktického lékaře pro bezdomovce v roce 2005 a 1.polovině r.2006

¹ Údaje zpracovány podle tabulek publikace ŠUPKOVÁ, D. et al.: *Zdravotní péče o bezdomovce*. 1.vyd., Praha: Grada 2007, ISBN 978-80-247-2245-0, přičemž byl použit vzorek 671 pacientek (v grafu nejsou skupiny „vnější příčiny nemocnosti“ a „faktory ovlivňující zdravotní stav“ – do čehož jsou zahrnovány i vyšetření před přijetím na ubytovnu)

4) Pomoc lidem bez domova

Než se zaměřím na pomoc, která je lidem bez domova poskytována a její poskytovatele, bylo by vhodné zaobírat se otázkou lidských potřeb. Jaké potřeby lidé bez domova mají a v jakém pořadí jsou pro ně důležité? Jak uvádí Hradečtí: „*Desocializovaný jedinec se pokouší uspokojit své potřeby v určitém pořádku, jehož hierarchie je následující: fyziologické potřeby, potřeby bezpečí, potřeby sociální.*“¹ To dokazují i výzkumy prováděné mezi lidmi bez domova, jejichž výsledky byly zveřejněny v tématické zprávě z roku 2006 organizace Naděje. Podle nich mají lidé bezdomovci zájem o následující služby: „*hygienu (66%), strava (64%), ošacení (62%), lékař (40%), ubytování (28%). Pouze zřídka o některé služby má zájem 6%, zatímco o žádné 12% respondentů.*“²

Čeští i zahraniční odborníci se shodují na tom, že mnohem efektivnějším přístupem v boji proti bezdomovství je kladení důrazu na činnosti vedoucí k jeho prevenci – snižovat rizikové faktory a příčiny bezdomovectví. I přesto se nejen v České republice, ale i v ostatních evropských státech setkáváme s opatřeními, které řeší až následky. Této skutečnosti odpovídá i fakt, že v České republice se diskutuje především o kapacitách ubytovacích zařízení pro lidi bez domova a preventivní opatření se opomíjejí – například politické aktivity vedoucí k sociální soudržnosti ve společnosti.³

Pomoc lidem v nouzi se objevuje už v minulosti, v zemích s islámským náboženstvím představuje dobročinnost přímo pravidlo, které mají věřící ctít. V evropských zemích se rozšířila pomoc bezdomovcům a chudým lidem vůbec s rozmachem křesťanství. „*Ve středověku byly k dispozici církevní zařízení pro péči o chudé, soukromé almužny a nadace; vrchnostenská nebo státní chudinská péče ještě neexistovala. Její zárodky nalézáme ve městech pozdního středověku.*“⁴ V současnosti má každý zajištěnou potřebnou pomoc Listinou základních práv a svobod, která je v ČR součástí Ústavy. Kromě pomoci, kterou zaručuje stát, se začala objevovat i pomoc z nestátní sféry. V naší zemi začaly vznikat sociální služby od r.1990, a to jako dobrovolnické organizace, které se později přetvořily na profesionální neziskové organizace. Podnětem pro jejich vznik v naší zemi byla amnestie, jíž vyhlásil na

¹ HRADEČTÍ, V. a I: *Bezdomovství – extrémní vyloučení*, str.30

² HRADECKÝ, I.: *Konflikt, bezdomovci a veřejný prostor – Profily bezdomovství v České republice*, str.18

³ Zdroj: BARTÁK, M.: *Zdravotní stav populace bezdomovců v ČR a jeho determinanty I.*

⁴ RHAINHEIMER, M.: *Chudáci, žebráci a vaganti. Lidé na okraji společnosti 1450 – 1850*, str.71

přelomu let 1989/90 tehdejší prezident Václav Havel. Vznikající dobrovolnické organizace byly reakcí na propuštění velkého množství vězňů, kteří neměli kam jít. V současnosti existuje celá řada národních i mezinárodních organizací, které se věnují lidem v nouzi, bez domova a bojují proti chudobě či sociálnímu vyloučení.

Mezinárodní organizace bojující s chudobou a nouzí:

- **EAPN** = Evropská síť sdružení bojujících proti chudobě a společenskému vyloučení
- **FEBA** = Evropská federace potravinových bank
- **ATD QUART MONDE** = Mezinárodní hnutí za odmítnutí bída a za práva člověka
- **EUR-HOPE NETWORK** = Evropská síť pro zdraví chudých a vyloučených
- **FEANTSA** = Evropská federace národních sdružení pracujících s bezdomovci

Právě FEANTSA (Fédération Européenne d'Associations Nationales Travaillant avec les Sans-Abri), organizace fungující od r.1989 je v boji proti bezdomovství velice důležitá. Z mnoha jejích studií, provedených výzkumů a seminářů vycházejí neziskové organizace členských států EU pomáhající bezdomovcům. Rovněž byla pověřena ke zřízení Evropské pozorovatelny bezdomovství.

Neziskové organizace poskytující pomoc lidem bez domova v ČR:

- **občanská sdružení** (např. Naděje – pomáhající lidem bez domova, S.A.D. – Sdružení azylových domů, EMAUZY ČR – pomáhající mužům bez domova, ADRA)
- **obecně prospěšné společnosti** (např. Člověk v tísni, Drom – zaměřeno na Romy sociálně vyloučené)
- **příspěvkové organizace** (např. MCSSP Praha – Centrum sociálních služeb Praha)
- **círky a náboženské organizace** (např. Armáda spásy – křesťanské misijní hnutí)
- **charity** (např. Charita Česká republika - též Česká katolická charita)

Lidé nemající domov mohou využít některé služby ze tří velkých skupin pomoci, a to:

- a) *ubytovací služby* (azylové domy, domy na půli cesty, noclehárny)
- b) *ambulantní služby* (denní centra)
- c) *terénní služby* (streetwork)

Kromě zmíněných služeb byla poblíž hlavního nádraží v Praze zřízena v r.1994 i ordinace praktického lékaře ošetřující lidi bez domova. Její fungování financuje

částečně MPSV ČR a z části město Praha. Kromě ordinace lze využít i 6 lůžek pro akutní onemocnění, ovšem z finančních důvodů pouze v období od prosince do dubna.

Další služby, které lidem bez domova pomáhají, mají resocializační charakter. V rámci projektů se podporují svépomocné iniciativy, přičemž lze za neznámější evropskou svépomocnou iniciativu pro bezdomovce považovat prodej novin The Big Issue, které vycházejí od r.1991. Na stejném základě u nás vznikl časopis Nový prostor, jehož prodejci patří nejčastěji mezi bezdomovce, případně se jedná o lidi v těžké sociální situaci. Polovina ceny prodaného časopisu zůstává prodejci, čímž jednak zlepšuje jeho finanční situace a jednak vytváří pocit sebedůvěry prodejce skrze úspěch v prodeji.

4.1 Pomoc ženám bez domova

Situací mnoha žen a jejich ohrožení chudobou se začali zabývat odborníci především ve 20.století, v návaznosti na vlnu feministických hnutí a postupné získávání ženských práv ve společnosti. V září r.1995 proběhla v Pekingu Čtvrtá konference o ženách, kde se ustanovil akční plán k urychlení sociálního, ekonomického a politického posílení postavení žen, zvýšení jejich vzdělanosti a rozšíření manželských a sexuálních práv žen. Prostřednictvím tohoto akčního plánu se jednotlivé země zavázaly realizovat konkrétní akce ke zlepšení situace žen v konkrétních časových termínech.¹

Ženy bez domova mohou využívat služeb organizací, které lidem bez domova pomáhají, stejně jako muži. Co se týče ubytování, mohou navštívit noclehárny, ubytovny, azylové domy a pokud mají v péči nezletilé dítě, tak i domovy pro matky s dětmi. Ubytování je zpravidla odděleno od mužských klientů a jedná-li se o samotné ženy, zřizují se buď samostatné azylové domy pro ženy nebo jim jsou vyhrazeny pokoje v domovech pro matky s dětmi. Mají-li partnera, musí žít buď odděleně v azylových domech či jejich odděleních (zvláště ženy a muži), případně na společné ubytovně. Nevýhodou azylových domů je možnost omezené délky pobytu. Nejčastěji se jedná o jeden rok, v případě lze udělit klientce z vážných příčin výjimku.

Jedná-li se o ženy, které nemohou pobývat ve svém domově kvůli domácímu násilí, mohou se navíc obrátit pro pomoc na organizace Bílý kruh bezpečí, Acordus,

¹ Zdroj: HRADEČTÍ, V. a I.: *Bezdomovství – extrémní vyloučení*

Rosa, Profem apod. Takovým ženám se zpravidla poskytuje ochrana prostřednictvím pobytu na utajované adrese. Zde ovšem nastává problém tehdy, pobírá-li klientka sociální dávky. Jak uvádí vedoucí azylového domu pro matky s dětmi v Hradci Králové, Z.Koutníková: „*Můžeme odvést maminku do utajeného bydlení přes půl republiky, ale jestliže sociální dávky a další náležitosti nemůžu vyřídit bez ní, musím vyhradit, kde je, a před násilím ji neochráním.*“¹

Kromě ubytování, stravy a hygieny či ošacení z charity mohou ženy (i muži) bez domova využít i různé poradenské a informační služby, které jim organizace bezplatně poskytnou.

Typy pobytových zařízení pro ženy bez domova

Rozdělují se stejně jako při všeobecném rozdělení pobytových zařízení pro lidi bez domova (muže i ženy), mezi služby se navíc řadí ještě domy pro matky s dětmi.

a) azylové domy pro ženy

- ženy se za poplatek mají kde umýt, přespat, v případě obsazených pokojů se mnohdy umožňuje provizorní přespání v kulturní místnosti. Délka pobytu se umožňuje zpravidla maximálně na jeden rok, během kterého by si měly klientky zajistit jiné bydlení. Azylové domy nabízejí kromě naplnění základních potřeb i možnost poradenství, například při komunikaci s úřady, shánění zaměstnání aj. Klientky musí dodržovat řád azylového domu, ale pohyb mají během dne svobodný.

b) domy na půli cesty pro ženy

- klientelu těchto zařízení tvoří ženy do 26 let, které opustily školské zařízení ústavní či ochranné výchovy (ústavy či dětský domov), případně byly propuštěny z výkonu trestu odnětí svobody či ochranné léčby. Zařízení učí klientky samostatnosti, sociální dovednosti, pomáhá překlenout složitou sociální situaci, přivyknout si běžnému životu apod. Ženy, které obývají dům na půli cesty, musí dodržovat určitý režim dne.

c) noclehárny pro ženy

- ženy využívající služeb noclehárny se za poplatek mohou vyspat na lůžku, provést hygienu a případně využít poradenských služeb. Vzhledem k tomu, že se jedná o noclehárny, otevírá se zařízení pro klientky večer, zajišťuje jejich pobyt přes noc a ráno je musí opět opustit.

¹ HRUDKA, J.: *V azylu se slavily Vánoce jako doma*. MF DNES, roč.XII, 27.12.2002, str.D1 a D3

d) *ubytovny*

- ubytovny představují levné, přesto daleko nákladnější bydlení, než které naleznou bezdomovkyně v azylovém domě. Cena za nocleh se pohybuje přibližně v rozmezí 120 – 150 Kč za nejobyčejnější ubytovny.

e) *nízkoprahová denní centra*

- do těchto zařízení mohou přicházet jak muži, tak ženy, a to během dne. Lidé bez domova zde naleznou zdarma, případně za nízký poplatek praktické služby (strava apod.), umožní jim pobyt ve společnosti dalších lidí, smysluplné využití času, poradenské a informační služby a v neposlední řadě též psychickou stimulaci

4.2 Stav služeb pro ženy bez domova v ČR

Ženy bez domova mohou využívat poraden, denních center a různých služeb, které nabízejí neziskové organizace, stejně jako muži bez domova. Za nejdůležitější službu, kterou ženy nemající domov vyhledávají nejčastěji, lze považovat ubytování. Právě v možnostech ubytování lze spatřit velké snahy o zlepšení situace a vývoj k lepšímu oproti minulosti. Azylové domy začínají brát na zřetel problematiku žen bezdomovkyň více než v dobách minulých – rozšiřují se jejich kapacity nebo vznikají přímo nová zařízení. I tak stále převažuje počet ubytovacích služeb pro matky s dětmi než pro ženy samotné. Mnohdy tedy ubytují ženu bez domova i v domově pro matky s dětmi, kde pro takovéto případy vyčlení např. 1 či 2 pokoje.

Zlepšení situace, co se ubytování pro ženy bez domova týče, lze vypočítat především za několik posledních let. Spousta zařízení je zřízena čerstvě, jak si lze povšimnout například díky tisku:

– na konci roku 2000 MF Dnes uvedla: „*Opuštěné ženy, které z jakýchkoliv důvodů ztratí domov, najdou zřejmě útočiště v azylovém domě v Českých Budějovicích. Místní radnice totiž uvažuje o tom, že by pro ně přizpůsobila azylový dům pro matky s dětmi v Žerotínově ulici*“¹ O 4 roky později se navíc v Českých Budějovicích otevřela i ubytovna pro neplatiče, kterou mohly rovněž využít ženy bez domova. Tak se také stalo, když se první klientkou tohoto zařízení stala místní bezdomovkyně. (MF Dnes, 4.2.2004)

¹ HOVORKOVÁ, K.: *I ženy potřebují pomoc*. MF DNES, roč.X, 9.12.2000

- v roce 2004 se svého azylového domu dočkaly i plzeňské ženy bez domova. *„Šest míst pro ženy v těžké sociální situaci bude od pondělí k dispozici v Azylovém domě sv.Františka ve Wenzigově ulici v Plzni. Zázemí zde na přechodnou dobu najdou ženy bezdomovkyně, ale i ty, které jsou například obětí domácího násilí.“*¹
- V Libereckém kraji ubytovací zařízení pro ženy bez domova až do roku 2006 chybělo. Situace se změnila vybudováním noclehárny pro ženy v Jablonci nad Nisou se dvěma místnostmi (až 10 lůžek). (MF Dnes, 31.3.2006)
- V Karlovarském kraji byla situace špatná ještě v roce 2006. Situaci vystihuje komentář tehdejšího ředitele azylového domu v Karlových Varech, Petra Janouška: *„Co se týče poskytování služeb sociálně slabým lidem a zejména bezdomovkyním bez dítěte, je to v kraji bída a utrpení. V našem zařízení nemáme ani jedno lůžko pro takového ženy.“*² V témže roce byl zřízen azylový dům pro muže v Chebu, jehož součástí tvoří i noclehárna pro ženy a muže.
- I v roce 2007 mají v některých krajích problém s ubytováním žen bez domova, které nemají děti, jako např. na Vysočině, kde Jiří Bína z krajského sociálního odboru uvedl: *„...Ženy bez domova nemáme vyřešeny. Spíš se myslelo na muže bezdomovce. Tam se počítá s tím, že se mohou ocitnou na ulici. Ale v poslední době se objevují i ženy bez domova, pro něž tady zařízení chybí.“*³ Kraj disponuje jen třemi azylovými domy pro muže a pěti domovy pro matky v tísní.

Zlepšení situace si můžeme povšimnout i na statistických údajích Českého statistického úřadu (ČSÚ) o počtu státních zařízení sociální péče v ČR v letech 2005 a 2006⁴. Výsledky uvádějí, že se počet státních zařízení, které mohou lidé bez domova využívat, postupně zvyšuje. Bohužel údaje nerozdělují zařízení pro muže a pro ženy. Státní azylové domy se rozrostly z počtu 77 v r.2005 na 90 v r.2006. Stejně tak došlo k rozšíření domů na půli cesty (z 16 na 20), nocleháren (z 9 na 14), zařízení pro denní pobyt osob bez přístřeší (z 6 na 8). Mezi roky 2005-2006 narostl i počet domů pro matky s dětmi, a to z 54 na 57.

¹ *Ženy v tíživé situaci získají zázemí.* MF DNES, roč. XIV, 30.10.2004

² ZEDNÍK, V.: *Ženy bez domova v kraji azyl nenajdou.* MF Dnes, roč. XVI, 16.1.2006

³ *Bezdomovkyně hledají azylový dům marně.* MF Dnes – Vysočina, roč. XVII, 22.11.2007

⁴ Počet zařízení sociální péče Česká republika [online] URL: <[http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/t/DA0037DE5F/\\$File/32010101.pdf](http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/t/DA0037DE5F/$File/32010101.pdf)> (cit. 8.3.2008)

Oproti létům 2001 a 2002 se situace posunula k lepšímu zcela markantně. Podle statistik ČSÚ z těchto let¹ byla situace podstatně horší. Lidé bez domova mohly využívat státních ubytovacích služeb omezeněji, jelikož podobných zařízení bylo podstatně méně než tomu je tak dnes. Státních azylových domů se nacházelo na území ČR 62 (když se připočítají i nestátní zařízení, počet se zvýší na 214²), dále jen dva domy na půli cesty, stejný byl i počet nocleháren, existovalo 5 zařízení pro denní pobyt osob bez přístřeší a fungovalo 38 (v roce 2002 pak 39) domů pro matky s dětmi.

Na různých místech České republiky jsou v krajích zřízena krizová lůžka pro osoby, které nemají kam jít. Během roku 2004 využilo krizových lůžek, kterých bylo vyhrazeno pro ženy 75, 247 žen v nouzi.³

V následující tabulce je znázorněna kapacita azylových zařízení, které byly k červenci r.2006 členem Sdružení azylových domů (S.A.D.) a umožňují pobyt ženám. Rozdělila jsem je na azylové domy pro ženy (Ž), azylové domy pro matky s dětmi, na azylové domy, nerozlišující ženy (případně matky s dětmi - MD), muže (M) či rodiny (R) a azylové domy, které jsou pro ženy a matky s dětmi zároveň.

kraj	ŽENY	matky s dětmi	M, Ž, MD, R	Ž, MD
Moravskoslezský kraj	4	82	138	32
Jihomoravský kraj	42	66	0	0
Praha	17	17	292	0
Královéhradecký kraj	0	30	0	60
Olomoucký kraj	0	21	47	6
Vysočina	0	36	0	0
Zlínský kraj	0	42	0	39
Ústecký kraj	5	16	52	30
Karlovarský kraj	0	15	0	0
Pardubický kraj	0	10	35	50
Plzeňský kraj	0	43	0	0
Liberecký kraj	0	43	0	0
Středočeský kraj	0	17	0	0
Jihočeský kraj	12	25	7	0
CELKEM	80	463	571	217

Tab.č.2 – Kapacita azylových domů v roce 2006, které tou dobou byly členem S.A.D.

¹ Síť vybraných zařízení sociální péče v České republice podle krajů za rok 2002, tab. Počet zařízení sociální péče (státní, obecní, církevní, ostatní úhrnem - ČR) [online] URL: <[http://czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/5F003E5884/\\$File/3201rr01.xls](http://czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/5F003E5884/$File/3201rr01.xls)> (cit.10.1.2008)

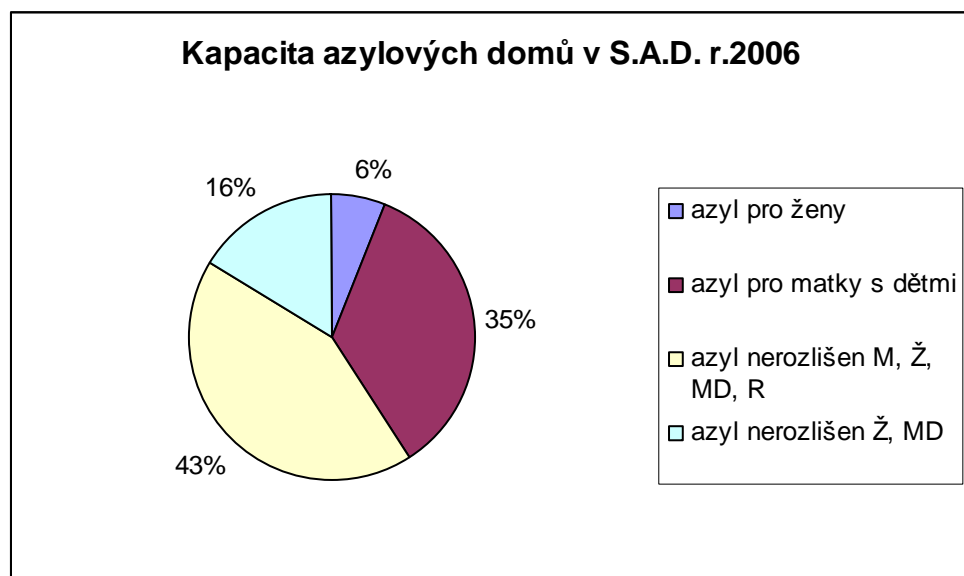
² Zdroj: BARTÁK, M.: *Zdravotní stav populace bezdomovců v ČR a jeho determinanty I.*

³ Síť vybraných zařízení sociální péče v České republice podle krajů za rok 2004, tab.8 Poskytované sociální služby nepobytové v České republice a v krajích ČR [online] URL:

<[http://czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/FB002C0D43/\\$File/32010801.xls](http://czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/FB002C0D43/$File/32010801.xls)> (cit.: 10.1.2008)

V tabulce mohou být drobné nesrovnalosti u kapacity pro matky s dětmi, protože některá zařízení udávají zvlášť počet lůžek pro matky a zvlášť pro děti a některá zařízení kapacitu nerozlišují.

Ze získaných celkových počtů poskytovaných lůžek vyplývá, že se v České republice vyskytuje častěji služba azylu pro matky s dětmi než pro samotné ženy. V případě zařízení, kdy nerozlišuje volná lůžka zvlášť pro muže, ženy či matky s dětmi (případně celé rodiny) dochází k možnému zkreslení, jelikož převážnou většinu lůžek využívají muži. V zařízeních, které nabízejí ubytování jak pro matky s dětmi, tak pro samotné ženy, mají přednost matky s dětmi a většinou jim je k dispozici rovněž větší část lůžek než samotným ženám.



Obr.č.3 – Procentuální poměr kapacity jednotlivých druhů azylových domů v roce 2006, které tou dobou byly členy S.A.D

4.3 Finanční podpora státu

Česká republika se jako stát vytváří na ochranu svých občanů před chudobou 3 sociálně ochranné systémy, kterými jsou:

- a) sociální pojištění
- b) státní sociální podpora
- c) sociální péče

Sociální pojištění je financování z části platů zaměstnanců, z příspěvků zaměstnavatelů a státu. Zahrnuje *pojištění v nezaměstnanosti, nemocenské pojištění a důchodové pojištění*. Nové změna v **dávkách při nezaměstnanosti**, která nastala v rámci sociální reformy s platností od ledna 2008, ukládá, že jedinec nemá nárok na tuto finanční výpomoc státu tehdy, byl-li propuštěn ze zaměstnání z důvodu hrubého porušení pracovních povinností. Co se týče výše **nemocenského pojištění**, od ledna 2008 je vypláceno v následující výši: první 3 dny se nevyplácí vůbec, 4.-30. kalendářní den pracovní neschopnosti činí 60% denního vyměřovacího základu (DVZ), 31.-60. kalendářní den pracovní neschopnosti činí 66% DVZ a od 61. kalendářního dne pracovní neschopnosti se vyplácí 72% DVZ. V oblasti **důchodového pojištění** se výše dávky odvíjí od stupně závislosti na cizí osobě.

Státní sociální podpora se skládala do konce r.2007 z následujících dávek: *přídavek na dítě, sociální příplatek, rodičovský příspěvek, porodné, dávky pěstounské péče, příspěvek na školní pomůcky, pohřebné a příspěvek na zvýšené životní náklady*. Byla provedena zmíněná sociální reforma, a tak došlo od 1.ledna 2008 k úpravám ve výších těchto dávek a některé byly přímo zrušeny (*příspěvek na školní pomůcky, pohřebné, příspěvek na zvýšené životní náklady*). Matky s dětmi bez domova nejspíše nejvíce ovlivní přídavek na dítě, sociální příplatek, porodné a rodičovský příspěvek. Nutno podotknout, že od ledna se dávky veskrze snížily, a to na všech frontách. **Přídavek na dítě** je v trojí výměře podle finanční situace rodiny dítěte, přičemž nejnižší příspěvek od státu obdrží rodič (rodina) mající za rozhodný příjem rodiny maximálně 4 násobek životního minima rodiče (rodiny) a tento příspěvek je vyplácen ve výši 0,16 násobku životního minima dítěte. Základní výměra příspěvku představuje 0,31 násobek životního minima dítěte (pro rodiny s rozhodným příjmem mezi 1,5 – 2, 4 násobkem životního minima rodiny) a výše je stanovena podle dětského věku: Do šesti let věku dítěte 500 Kč, od 6 do 15ti let 610 Kč a od 15 do 26 let v případě nezaopatřeného dítěte 700 Kč. **Sociální příplatek** určený rodinám s měsíčním příjmem nepřevyšující 2,2 násobek životního minima prošel také změnou. Od ledna 2008 na něho mají nárok jen rodiny, kteří svým příjmem nepřevyšují dvojnásobek životního minima. U **porodného** došlo od 1.1.2008 ke snížení vyplácené částky. Původně se vypočítával příspěvek podle životního minima dítěte, ale v současnosti je pevně stanovena částka ve výši 13 000 Kč. Sociální reforma zasáhla rovněž výši rodičovského příspěvku. Ten se v současnosti vyplácí v trojí výměře, v závislosti na délce pobírání těchto dávek. Pokud bude rodič pobírat příspěvek pouze do 2 let dítěte, bude mu vypláceno měsíčně 11 400 Kč,

v základní výměře, která se týká rodiče využívající dávek do 3 let dítěte, se vyplácí 7 400 Kč a pokud chce rodič pobírat příspěvek do 4 let dítěte, je mu vyplácena základní výměra do 3 let věku dítěte a poslední rok potom snížená částka ve výši 3 800 Kč.

Velice důležitou možnou pomoc nejen pro lidi bez domova představují **sociální dávky v hmotné nouzi**. Od r.2008 došlo ke zpřísnění vyplácení těchto dávek, které udává, že pokud někdo dlouhodobě nepracuje a nevykazuje aktivitu pro získání zaměstnání, budou se mu vyměřovat dávky na základně existenčního minima. Tato podmínka se netýká osob starších 55 let, částečně invalidní osoby a rodiče pečující o dítě do jeho 12 let. Zároveň se zrušilo navyšování dávky o 600 Kč po roce bez zaměstnání.

Zbývá se věnovat životnímu a existenčnímu minimu. V současnosti platí následující měsíční částky, které jsou považovány za **životní minimum**:

- pro jednotlivce 3 126 Kč, pro 1.osobu v domácnosti 2 880 Kč, pro 2. a další osobu v domácnosti, jež se nepočítají za nezaopatřené dítě 2 600 a pro nezaopatřené dítě do 6 let věku 1 600 Kč, ve stáří od 6 do 15 let 1 960 Kč a ve věku od 15 do 26 let 2 250 Kč.

Existenční minimum je stanoveno na 2 020 Kč

4.4 Legislativa

V tomto oddíle práce jsou uvedeny zákony a vyhlášky České republiky, které jsou v současnosti aktuální a které mají na člověka bez domova vliv. Zákony garantující jistý druh ochrany a pomoci, ale na druhou stranu ustavující i povinnosti. Kromě nejvyšších zákonů našeho státu - Ústavy České republiky (z.č. 1/1993 Sb.) a Listiny základních práv a svobod (z.č. 2/1993 Sb.) ovlivňují situaci lidí bez domova i následující zákony a vyhlášky:

- **ZÁKONY**

- **z. č. 108/2006 Sb., o sociálních službách**

- upravuje podmínky poskytování pomoci a podpory jedincům v nepříznivé sociální situaci skrze peněžní dávky a příspěvky

- ukládá, že má každý nárok na bezplatné základní sociální poradenství a možnostech řešení své nepříznivé situace
 - za sociální vyloučení považuje „*vyčlenění osoby mimo běžný život společnosti a nemožnost se do něj zapojit v důsledku nepříznivé sociální situace.*“¹
 - definuje, sociální služby a zařízení, které je poskytují, stejně tak jako podmínky pro výplatu finančního příspěvku na péči
- **z. č. 109/2006 Sb., o sociálním zabezpečení**, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o sociálních službách
- **z. č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu**
- definuje životní minimum jako minimální finanční částku pro fyzickou osobu, která je potřeba k zajištění obživy a základních osobních potřeb jedince
 - vykládá existenční minimum jako minimální příjem osob potřebný k zajištění obživy a základních osobních potřeb k přežití
 - stanovuje výši existenčního a životního minima
 - upravuje způsob posuzování, zda příjmy osob dosahují výše těchto stanovených minimálních částek, které stát zaručuje
 - tento zákon se nezabývá nezbytnými náklady na bydlení
- **z. č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi**
- upravuje poskytování pomoci osobám v hmotné nouzi, aby dosáhly základních životních podmínek, a to díky finančním dávkám
 - definuje hmotnou nouzi a situace jedince, jež lze za hmotnou nouzi považovat
 - pomoc zahrnuje dávky: příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a mimořádná okamžitá pomoc
 - podle zákona má na tuto pomoc občan ČR, osoba, které byl v ČR udělen azyl, cizinec bez trvalého pobytu v ČR, kterému tato práva zaručuje mezinárodní smlouva, občan státu EU s nahlášeným pobytem v ČR min.3 měsíce (stejně tak jeho rodinný příslušník na území ČR)

¹ z.č.108/2006 Sb., o sociálních službách, část první Úvodní ustanovení, § 3

- z. č. 112/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o životním a existenčním minimu a zákona o pomoci v hmotné nouzi

- z. č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů

- upravuje práva a povinnosti fyzických a právnických osob v oblasti ochrany a podpory veřejného zdraví, dále soustavu orgánů ochrany veřejného zdraví, jejich působnost a pravomoc a také úkoly dalších orgánů veřejné správy v oblasti hodnocení a snižování hluku z hlediska dlouhodobého průměrného hlukového zatížení životního prostředí.

- pojednává o péči o životní a pracovní podmínky, obsahuje hygienické požadavky, opatření předcházení vzniku a šíření infekčních onemocnění a právní předpisy v oblasti veřejného zdraví

- z. č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů

- upravuje veřejné zdravotní pojištění, rozsah a podmínky, za nichž je poskytována zdravotní péče a způsob stanovení cen a úhrad léčivých přípravků a potravin pro zvláštní lékařské účely hrazených ze zdravotního pojištění

- podle tohoto zákona je zdravotně pojištěn každý s trvalým pobytem v ČR nebo ten, kdo zde trvalý pobyt nemá, ale má zaměstnavatele, co zde trvalý pobyt má

- říká, že veřejné zdravotní pojištění vzniká narozením osoby s trvalým pobytem v ČR, tím, získáním trvalého pobytu v ČR a nebo jej nemá, ale stane se zaměstnancem zaměstnavatele s trvalým pobytem v ČR. Zaniká pak úmrtím občana ČR, zrušením trvalého pobytu v ČR či ukončením zaměstnání u zaměstnavatele s trvalým pobytem na území ČR

- z. č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře

- definuje podmínky nároku osoby na finanční příspěvek od státu, stejně tak jako druhy dávek (ať už závislé na výši příjmu osoby či nikoliv)

- ukládá, že dávky jsou hrazeny ze státního rozpočtu a stanovuje orgány, který sociální podporu spravují

- z. č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění

- upravuje výši pojistného na všeobecné zdravotní pojištění, penále, způsob jejich placení, kontrolu, vedení evidence plátců pojistného a zřízení zvláštního účtu všeobecného zdravotního pojištění

- z. č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti

- upravuje pojistné na sociální zabezpečení (pojistné na důchodové pojištění, pojistné na nemocenské pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti)

- udává, kdo je poplatníkem pojistného, že pojistné a případné penále jsou příjmem do státního rozpočtu a dále stanovuje způsob platby pojistného

- z. č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení

- upravuje organizační uspořádání sociálního zabezpečení, působnost České správy sociálního zabezpečení, okresních správ sociálního zabezpečení a orgánů státní správy v sociálním zabezpečení a k výběru příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, úkoly občanů a zaměstnavatelů při provádění sociálního zabezpečení a řízení ve věcech důchodového pojištění a důchodového zabezpečení, včetně řízení ve věcech pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, státní sociální podpory, pomoci v hmotné nouzi a sociální péče

- z. č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení

- ustanovuje, že dávky sociálního zabezpečení vyplácí stát, má na ně nárok každý občan našeho státu a nepodléhají dani

- věnuje se sociální péči, zdravotnímu pojištění a peněžitém dávám, které se rozdělují na nemocenské a peněžitou dávku v mateřství

- z. č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu

- uvádí, že *„má každý občan napomáhat dobrému vývoji zdraví svých spoluobčanů, a proto aktivně přispívat k vytváření zdravých podmínek a zdravého způsobu života a práce“*¹, dále teoretický základní rámec poskytování

¹ Zákon č.20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, Hlavní zásady péče o zdraví lidu, Čl. II

zdravotní péče, popisuje činnost jednotlivých typů zdravotních zařízení a personálu, zahrnuje obsah preventivní péče, popisuje zdravotní soustavu naší země, upravuje nakládání se zdravotní dokumentací apod.

- z. č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců

- stanovuje obsah pojištění a okruh pojištěných osob, jak pojištění vzniká a zaniká, definuje dávky nemocenského pojištění a vznik a rozsah nároku na ně

• **VYHLÁŠKY**

- **vyhláška č. 63/2007 Sb.**, o úhradách léčiv a potravin pro zvláštní lékařské účely

- **vyhláška č. 383/2007 Sb.**, o stanovení hodnot bodu, výše úhrad zdravotní péče hrazené ze zdravotního pojištění a regulační omezení objemu poskytnuté péče hrazené z veřejného zdravotního pojištění pro rok 2008

- **vyhláška č.504/2006 Sb.**, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o pomoci v hmotné nouzi

- **vyhláška č.505/2006 Sb.**, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách

- **vyhláška č.207/1995 Sb.**, kterou se stanoví stupně zdravotního postižení a způsob jejich posuzování pro účely dávek státní sociální podpory

- **vyhláška č. 31/1993 Sb.**, o posuzování dočasné pracovní neschopnosti pro účely sociálního zabezpečení

- **vyhláška č.149/1988 Sb.**, kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení

- **vyhláška č.182/1988 Sb.**, kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení a zákon ČNR o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení

5) Srovnání výsledků dosavadních výzkumů

Výzkumy prováděné mezi bezdomovci bývají náročné na realizaci. Například výzkumy věnující se počtu lidí bez domova nepředstavují snadnou záležitost, a to hned z několika příčin: doposud neexistuje přesná definice bezdomovství, dále často není bezdomovství stálým stavem jedince a ne o každém člověku bez domova se ví (odhaduje se, že valná většina bezdomovců je právě „skrytých“).¹

V práci se zabírám především ženami, které se ocitly bez domova, a tak pro mou práci byly důležitější výzkumy, které se týkají spíše jich, než bezdomovců všeobecně. V naší zemi se prozatím výzkumy mezi ženami bez domova odděleně od bezdomovců celkově moc neprovádí. V zahraničí je v tomto směru situace lepší – vznikla celá řada studií o ženách bez domova, a to i o matkách s dětmi, které potřebují z nějakého důvodu azyl. Mezi zahraniční odborníky, kteří se zabývají v problematice bezdomovství především ženami a dívkami patří především Watson a Austerberry (výzkum 1986), Dibblin (výzkum 1991) a Jones (výzkum 1999), z jejichž výzkumů vychází i česká odborná literatura věnující se problematice bezdomovectví.

Člověk a chudoba

Chudoba zapříčiní u jedince ztrátu domova často. Provedené výzkumy ukazují, že *„Z hlediska pohlaví jsou chudobou více ohroženy ženy (9%) než muži (7%). Rozdíl mezi pohlavími se prohlubuje s rostoucím věkem. V kategorii nad 65 let byl podíl pod hranicí chudoby 6% a podíl mužů 1%.(...) Tzv.dětská chudoba chudoba je nevýraznější u neúplných rodin s nejméně 1 nezaopatřeným dítětem. V roce 2002 bylo 30% osob z těchto domácností chudých, v převážné míře osamělých, rozvedených č svobodných žen s dětmi“*(šetření Mikrocensus 2002)². Výzkumy tedy prokazují, že ženám hrozí chudoba častěji než mužům, a to zvláště tehdy, jde-li o samostatně žijící matky s dětmi.

Sčítání bezdomovců v ČR a poměr žen

Výsledky vycházejí z provedených výzkumů z let 2004 až 2006, které byly provedeny v Praze, Havířově a Brně.³ Ze získaných dat byly sepsány závěrečné zprávy

¹ Zdroj: BARTÁK, M.: *Zdravotní stav populace bezdomovců v ČR a jeho determinanty I.*

² BARTÁK, M.: *Zdravotní stav populace bezdomovců v ČR a jeho determinanty I.*, str.34

³ Sčítání bezdomovců únor r.2004 v Praze, r. 2004 v Havířově, místní šetření Naděje říjen – prosinec 2005 v Praze, statistické šetření ve stanech 29.1.2006 v Praze, sčítání bezdomovců březen 2006 v Brně

z prováděných výzkumů, které slouží jako podklady pro další výzkumy a postupy v oblasti služeb lidem bez domova, uvedené výsledky pak též uvádí Hradecký¹.

- **Praha 19.únor 2004:** sčítání zjevných bezdomovců odhalilo 3 096 osob bez domova, přičemž bylo 2 662 mužů a 434 žen. Vzniká tak drtivá převaha mužů (86%) nad ženami (14%), co se týče zjevného bezdomovství. Odhaduje se, že získaný počet odpovídá přibližně 65-75% skutečného množství zjevných bezdomovců, o skrytých (kde se předpokládá drtivá většina žen oproti mužům) nemluvě.²

Poradnu v Praze navštívilo za rok 2004 celkem 2 340 klientů, z čehož 83% tvořili muži a zbylých 27% připadlo na ženy.

Při únorovém sčítání zjevných bezdomovců po Praze bylo zaznamenáno 1868 osob spících venku a v MHD, přičemž se jednalo z 86% o muže a ze 14% o ženy.

V pražském denním centru a při streetworku odpovědělo na připravené dotazníky 51 lidí bez domova, přičemž 84% respondentů tvořili muži, žen bylo 16%.

- **Havířov 2004:** Průzkum odhaduje 1000-1200 bezdomovců v regionu Ostravska a Karvinska. V rámci projektu vyhledávání tuberkulózy bylo zaznamenáno v Ostravě, Karvině a Havířově 280 lidí bez domova, z čehož pouze 7% bylo žen, mužské zastoupení činilo 93%.

- **Praha, místní šetření říjen - prosinec 2005:** Průzkum v oblasti kolem stanice metra Anděl, Smíchovského nádraží a obchodního centra Nový Smíchov odhalil 482 bezdomovců, přičemž bylo 56 žen, z nichž se 40 žen zdržuje ve zkoumané oblasti dlouhodobě. Výzkum byl zaměřen také na squaty³, navštíveno jich bylo 8, přičemž došlo k oslovení dalších 134 bezdomovců, z čehož 22 žen. Nutno podotknout, že z těchto dotázaných se 50 považuje za squattera a nepovažují se za bezdomovce.

- **Praha, Zimní středisko Letná, 29.1.2006:** V zimních měsících došlo z důvodu velkých mrazů k výstavbě provizorního zimního střediska na Letné, kdy mohli lidé bez domova přenocovat ve velkých stanech. Výzkum, který byl proveden mezi klienty tohoto střediska, ukázal, že v době šetření využívalo služby 227 osob. Ženy zahrnovaly pouze 9 % (šetření ukázalo na 21 žen).

¹ Zdroj: HRADECKÝ, I.: *Profily bezdomovství v České republice: Proč spí lidé venku a kdo jsou ti lidé.*

² Zdroj: KRÁLOVÁ, J.: *Bezdomovectví*

³ Squat = opuštěný objekt, v němž žijí lidé bez domova, případně squatteři

- **Brno¹ 1.3.2006:** Během sčítání bezdomovců bylo zaznamenáno 1179 osob, z čehož 852 mužů (72,5%) a 327 žen (27,5%). Z toho v lůžkových zařízeních se nacházelo 168 žen, v institucích 9 žen, v komerčních ubytovnách 85 žen, na ulici 31 žen, v MHD 3 ženy a v nočních centrech žádná žena.

Jak si lze z provedených výzkumů všimnout, mezi zjevnými bezdomovci se objevují s drtivou většinou muži.

Srovnání ČR s jinými státy v počtu žen bez domova

V České republice se udává na základě provedených výzkumů a šetření průměrný poměr žen mezi zjevnými lidmi bez domova na cca 10-15%. Tyto údaje se vymykají hodnotám ostatních států EU i USA. V ostatních státech EU i USA bývá odhad procenta žen mezi bezdomovci 25%. Odhady našeho státu odpovídají i odhadům z Německa, kde odborníci odhadují výskyt žen mezi bezdomovci z 10%.²

¹ Zdroj: *Sčítání bezdomovců v Brně 2006* (tisková zpráva)

² Zdroj: KRÁLOVÁ, J.: *Bezdomovectví*.

6) Případová studie

29.února 2008 jsem provedla řízený rozhovor se dvěma ženami bez domova, které využívají služeb azylového domu při Domu pro matky s dětmi v Hradci Králové. Na základě získaných odpovědí jsem informace o klientkách shrnula. Souhrn informací týkající se života dotazovaných by měl nastínit jejich situaci a uvažování a zároveň tak posloužit jako skutečný případy žen, které se ocitly bez domova.

6.1 Klientka azylového domu – Dáša

Dáša je 53 let a bezdomovkyní se stala přibližně před rokem. Vše začalo tehdy, když musela ze zdravotních důvodů podstoupit operaci páteře a nějaký čas strávit v nemocnici. Mezitím ji manžel prodal neoprávněně byt, který měli a ona se tak neměla kam vrátit. Šla tedy k nevlastnímu otci, o kterého se starala, ale ten brzy zemřel. Protože si v jeho bytě nezřídila trvalý pobyt, musela jej opustit, jelikož patřil podniku, kde její nevlastní otec pracoval. Tak se ocitla v azylovém domě pro ženy a matky s dětmi v Hradci Králové.

Dáša je rozvedená, má 3 syny, s nimiž se pravidelně navštěvuje a již 12 let má stálého přítele, který žije v azylovém domě pro muže. Tvrdí, že si ji k sobě děti chtěly vzít, ale ona nechce bydlet s dětmi pohromadě, protože neuznává vícegenerační soužití.

V současné době Dáša pobírá invalidní důchod, protože prodělala již 3 operace páteře a ke třetí se patrně schyluje. V minulosti však pracovala v domově důchodců. Během pobytu v azylovém domě si s kamarádkou zkusily ještě přivydělávat úklidem, ale jejich místa byla nahrazena pracovníky z Ukrajiny, tedy teď nepracuje, protože nemůže sehnat brigádu kvůli svému věku. Čas prý vyplňuje vařením, pečením, úklidem a návštěvami rodiny či druha.

Domov pro Dášu znamená nějaký pronajatý byt, který by obývala se svým druhem a kde by je navštěvovali její synové s rodinami. Vztahy v rodině jsou pro ní důležité. Právě má rozjednaný jeden pronájem v rodinném domku, ale vše závisí na majitelce. Pokud se zdaří, do tří měsíců by měli mít s druhem pronajaté bydlení.

Do budoucna by si Dáša přála, aby dopadlo bydlení s druhem a vyřešily se její zdravotní problémy s páteří. Od další operace si slibuje, že bude moci lépe chodit a

bolest zad ustoupí. Domnívá se, že lze začít znovu – pokud někdo spadne na samé dno a sám chce začít znovu, zvládne to. Pokud nechce, nikdo mu nedokáže pomoci. Velikou roli prý sehrává silná vůle.

Dáša si rovněž myslí, že se nejčastěji stávají bezdomovci lidé závislí na alkoholu – to zdůvodňuje několika případy ze svého okolí. Jinak co se týče vztahů s jinými bezdomovci, tak s ženami v azylovém domě má vztahy až na výjimky dobré a přátelské (i s jejich dětmi), ale pouliční špinavé a zanedbané bezdomovkyně neuznává, protože viděla několik případů žen, které si nedaly pomoci a opět se vrátily na ulici. Žebrání sama odsuzuje, sama žebrajícím peníze nedává ani nedávala a svému synovi příspěvky žebrajícím bezdomovcům vytýká.

Co se týče pomoci, je Dáša azylovému domu a jeho pracovnícím velice vděčná, vše si moc pochvaluje a velice hezky vzpomíná na společné slavení Vánoc. Moc se jí v organizaci líbí, nevýhodu vidí jen v možnosti maximálního pobytu v délce jednoho roku. I to ospravedlňuje tím, že pracovnice se snaží klientkám sehnat práci a bydlení, dávají jim pravidelně různé tipy, informace o nových inzerátech apod.

Při porovnání bezdomovectví u žen a mužů zastává Dáša názor, že pro ženy je situace jednoznačně horší. A to především kvůli psychice – ženy prý situace psychicky více zlomí, muži se prý s bezdomovectvím vypořádají lépe, jsou silnější. Dalším nebezpečím je možné násilí, proto by na ulici v žádném případě nešla.

6.2 Klientka azylového domu – Drahuna

Klientce Drahuně bude 50 let a bez domova je rok. Do azylového domu se dostala prý 14.listopadu 2007 a do té doby žila od února téhož roku na ulici. Během svého života byla opakovaně ve výkonu trestu odnětí svobody. Měla dvě děti, které umřely. Je stále svobodná a hodlá tak setrvat.

Drahuna svoji rodinu má, ale nestýká se s ní. Od pěti let prý vyrůstala v dětském domově, protože ji matka týrala (důvodem měl být fakt, že je Drahuna mladší z dvojčat). Otec ji v domově navštěvoval. Poté se spojila s partou přátel a za minulého režimu se vyhýbala práci – prý jí nezajímalo, zda pracuje či ne. Tím si prý opakovaně vysloužila pobyt ve věznici. Je vyučenou švadlenou a jeřábnicí pro jeřáby na kolejnicích.

V současnosti Drahuna pracuje jako uklízečka v dopravním podniku HK, kde myje interiéry autobusů či trolejbusů. Práci si moc pochvaluje. V minulosti prý

pracovala jako jeřábnice, ve slepičárně, jako úklidová četa apod. Nevadí ji náročná fyzická práce – dokonce prý vypomáhala na stavbě chaty. Problémy se sháněním práce prý neměla a nemá, vždy se práce najde.

Za domov by Drahuna považovala i jednu místnost, ve které by mohla bydlet. K životu prý potřebuje pouze malý prostor k vyspání a k místo k udržování hygieny. Co se týče bydlení, není náročná. Shání si nějaký pronájem na ubytovně, ale nedaří se jí nic sehnat kvůli nedostatečné kapacitě.

V budoucnu nemá potřebu nic měnit, jen si zajistit nějaké skromné bydlení. Už se nechce vrátit na ulici, dokonce uvádí, že než zpět na ulici, tak se radši oběsí. Původně se na ulici ocitla prý tehdy, když ji známá vyhodila z domu, kde ji u sebe nechávali bydlet, protože se starala o domácnost. Od té doby byla v Hradci Králové na ulici, přespávala na nádraží, pod mostem apod. Během toho, co pobývala na ulici, nepila, udržovala se v čistotě a dbala na osobní hygienu – myla se a prala si u známých. Tehdy jí prý velice pomohla její dlouholetá kamarádka, které teď Drahuna pomoc oplácí. Jedna žije pro druhou a odloučení nepřipadá v úvahu. Tím se vše komplikuje, protože Drahuna udržuje vztah na dálku s mužem z Ostravy. Mohla by prý bydlet u něho, ale neopustí přítelkyni, on zas nechce opustit Ostravu.

Stejně jako Dáša i Drahuna tvrdí, že pokud někdo chce a má silnou vůli, může se odrazit od dna, na kterém se ocitl. Důležitá je prý pevná vůle a chtít stav změnit. Sama prý nezačala pít ani na ulici a alkoholiky neuznává. Považuje je za trosky a slabochy, kteří nedokáží využít nabízené pomoci. Stejně tak neuznává žebrání, jelikož zastává názor, že zdravý člověk si má peníze vydělat a nemocný dostává invalidní důchod či různé dávky. Sama sociální podporu dlouho nepobírala, vždy si sehnala alespoň nějakou brigádu – neměla u sebe občanský průkaz, tak neměla na podporu nárok. Až teď v azylovém domě jí pracovnice pomohly vyřídit náležitosti k získání občanského průkazu a tím tak nároku na sociální dávky. Přesto se snaží vydělat si peníze navíc, jak zákon umožňuje.

S jinými bezdomovkyněmi v azylovém domě vychází Drahuna dobře a přátelsky, pouze s některými se nebaví, protože nechce mít konflikty. Tvrdí, že by nikomu neublížila. Myslí si, že nejčastěji se ocitne člověk bez domova tehdy, pokud se vrací z výkonu trestu odnětí svobody a rodina se od něho otočí zády.

V azylovém domě našla Drahuna přesně to, co potřebovala – místo na přespání, pomoc pracovníků s prací, úřady aj. a možnost dobré osobní hygieny. Nic víc prý k životu nepotřebuje.

Jako největší problém ženy bez domova vidí větší míru nebezpečí fyzického napadení, pokud je žena na ulici. Přiznala, že když pobývala na ulici, měla u sebe na obranu vždy velké kleště. Zároveň si myslí, že ženy hůře snášejí vzniklou situaci, a to nejen psychicky, ale také z hygienického hlediska – pro ženu je obtížnější udržovat v zoufalých podmínkách dostatečnou osobní hygienu než tomu tak je u mužů.

Během sbírání informací pro tuto práci mi vyvstanuly další otázky, které se pojí především na zdravotní stav žen a na než se mi prozatím nepodařilo sehnat odpověď. Jak známo, ženy potřebují specifickou péči – konkrétně v oblasti gynekologie. Preventivní prohlídky mohou zamezit mnoha vážným zdravotním problémům. Zajímalo by mě, zda mají nějaké možnosti na případné preventivní vyšetření (mají-li samy zájem), když nemají občanský průkaz.

7) Závěr

Ve své práci se věnuji problematice žen bez domova, přičemž jsem se snažila potvrdit či vyvrátit vlastní hypotézy, s nimiž jsem začala na tématu pracovat.

Na základě získaných informací, které jsou podloženy provedenými výzkumy v minulosti mohu potvrdit svoji hypotézu, že mezi bezdomovci je žen podstatně méně než mužů. Zároveň však musím dodat, že tento fakt platí pouze mezi zjevnými bezdomovci. Jak se ukazuje, ženy preferují skryté bezdomovství a o počtu skrytých bezdomovců se můžeme pouze dohadovat.

Domnívala jsem se, že matky s dětmi bez domova mají větší problém najít řešení situace než ženy bez domova, které jsou bezdětné. Na základě zmapování lůžkových kapacit azylových služeb v naší zemi z roku 2006 musím konstatovat, že ženy samotné jsou na tom, alespoň co se ČR týče, mnohem hůře, než azyl hledající matky s dětmi. V některých krajích se s ženami bez domova takřka nepočítá, zato matky s dětmi naleznou alespoň dočasný azyl hned v několika zařízeních.

Hypotézu uvádějící, že nejčastěji stojí za bezdomovstvím žen násilí v rodině bych potvrdila nepřímými údaji – jednak je to zvyšujícím se počtem rodin, kde se objevilo domácí násilí a jednak se přikláním k Hradeckému, který staví za hlavní příčiny bezdomovství u žen rozpad jejich vztahu či rodiny, přičemž se tak děje velice často právě díky násilí ze strany partnera.

Domněnku, že pro ženu představuje život na ulici více nebezpečí pro muže, potvrzují na základě rozhovoru s klientkami azylového domu a zároveň i s faktem, že se ženy pobytu na ulici spíše vyhýbají. Nejdříve využívají skrytého bezdomovství, případně azylových služeb.

To, že ženy seženou pomoc snadněji než muži, musím bohužel vyvrátit, alespoň co se týče služeb ubytovacích. Azylová zařízení se zaměřují především na muže, případně matky s dětmi, ale ubytování pro samotné ženy bez domova v některých krajích zcela chybí a v dalších jsou často zcela nedostačující.

Na základě zmapování kapacity azylových zařízení v České republice bych se snažila pomoc zefektivnit právě pro samotné ženy. Ukazuje se, že právě ty mají nejmenší šance na ubytování a tedy i pomoc a případné bezpečí. Zaměřila bych se v krajích na zvyšování kapacity lůžek pro ženy bez domova, případně vznik zcela nových zařízení pro tuto klientelu. Jednak by se uvolnila lůžka v domech pro matky

s dětmi, kde bývá často pro samotné ženy v nouzi vyhrazen alespoň jeden pokoj a jednak by se snížil počet žen na ulici. S tímto návrhem přišly nezávisle na mě i bezdomovkyně, s nimiž jsem prováděla rozhovor, kdy si obě postesklly, že sehnat azyl je skutečně problém, a že by bylo velice užitečné, kdyby ve městě existoval azyl přímo pro ženy (tak jako existuje azyl pro muže a pro matky s dětmi).

Domnívám se, že pohled společnosti na lidi bez domova je poněkud zkreslený a dokud se nepozmění, nedojde ke změně ani k chování vůči lidem bez domova. Přikláním se k Hradeckým, kteří poukazují na to, že společnost považuje za bezdomovce často mylně „individua“ na nádražích a stanicích metra, co ve skutečnosti bez domova nejsou a kazí skutečným bezdomovcům pověst. V rámci různých programů neziskových organizací bych se zaměřila kromě materiální a psychické pomoci bezdomovcům i na pomoc ke zlepšení jejich sociálního statusu. Různými kampaněmi by se dalo poukázat na chybné předsudky společnosti a skutečná fakta v problematice bezdomovství. Já osobně jsem se setkala při rozhovoru se dvěma velice příjemnými, upravenými a čistými ženami, které by mě ani nenapadlo považovat za ženy nemající domov.

Dále bych se do budoucna zaměřila na podrobnější analýzu ženského bezdomovství, protože oproti jiným státům (např.USA, Velká Británie) stále zaostáváme ohledně studií věnujících se výhradně ženám.

Myslím si, že se mi podařilo splnit cíle své práce.

8) Užití zdroje

- **Odborné publikace, články**

- BADINTEROVÁ, E.: *Tudy cesta nevede*. 1.vyd., Univerzita Karlova v Praze, Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0885-5
- BARTÁK, M.: *Zdravotní stav populace bezdomovců v ČR a jeho determinanty I*. Kostelec nad Černými lesy, IZPE 2004, ISSN 1213-8096
- BAUMAN, Z.: *Myslet sociologicky*. 2.vyd., Praha: SLON 2000, ISBN 80-85850-90-7
- BOCKOVÁ, G.: *Ženy v evropských dějinách: Od středověku po současnost*. 1.vyd., Praha: NLN 2007. ISBN 978-80-7106-494-7
- DALRYMPLE, T.: *Život na dně*. 1.vyd., Praha: ACADEMIA 2005. ISBN 80-200-1337-7
- FITZPATRICK, S., KEMP, P, KLINKER, S.: *Bezdomovství: přehled výsledků výzkumů z Velké Británie*. české vyd. Kostelec nad Černými lesy, IZPE 2004. ISBN 80-86625-15-X
- GIDDENS, A.: *Důsledky modernity*, 1.vyd., Praha: SLON 1993. ISBN 80-85850-62-1
- GIDDENS, A.: *Sociologie*. 1.vyd.-dotisk, Praha: Argo 1999. ISBN 80-7203-124-4
- HAASOVÁ, J.: *Jak žijí v Olomouci ženy bez domova*. 1.vyd., Olomouc: Univerzita Palackého 2005. ISBN 80-244-1238-1
- HECZKOVÁ, E., HECZEK, S: *Bezdomovci a my*. [online] URL: <<http://www.getsemany.cz/node/292>> (cit.: 14.1.2008)
- HRADECKÁ, V., HRADECKÝ, I.: *Bezdomovství - extrémní vyloučení*. přepracované 1.vyd., Praha: Naděje 2006 [online] URL: <http://www.nadeje.cz/vz/bezdomovstvi_exv.pdf> (cit.: 14.1.2008)
- HRADECKÝ, I., et al.: *Definice a typologie bezdomovství*. 1.vyd., Praha: Naděje 2007. ISBN 978-80-86451-13-8
- HRADECKÝ, I. : *Konflikt, bezdomovci a veřejný prostor: Profily bezdomovství v České republice – tematická zpráva 2006*. [online] URL: <http://www.nadeje.cz/vz/kbvp_tz2006.pdf> (cit.: 14.1.2008)
- HRADECKÝ, I.: *Národní zpráva o bezdomovství v České republice 2006* (statistická část) [online] URL: <<http://www.nadeje.cz/vz/nzob2006s.pdf>> (cit.: 14.1.2008)
- HRADECKÝ, I.: *Národní zpráva o bezdomovství v České republice 2006* (politická část). [online] URL: <<http://www.nadeje.cz/vz/nzob2006p.pdf>> (cit.: 14.1.2008)

- HRADECKÝ, I.: *Národní zpráva o bezdomovství v České republice 2005*. [online] URL: <<http://www.nadeje.cz/vz/nzob05cz.pdf>> (cit.: 14.1.2008)
- HRADECKÝ, I.: *Profily bezdomovství v České republice: Proč spí lidé venku a kdo jsou ti lidé - tématická zpráva 2005*. [online] URL: <<http://www.nadeje.cz/vz/pslvakj05cz.pdf>> (cit.: 14.1.2008)
- JÍROVEC, J.: *Ke studii bezdomovectví*. [online] URL: <<http://www.britskelisty.cz/9911/19991124j.html>> (cit.: 14.1.2008)
- KRÁLOVÁ, J.: *Bezdomovectví*. [online] URL: <<http://www.upol.cz/uploads/media/BEZDOMOVECTVI.doc>> (cit.: 10.1.2008)
- LE ROUZIC, I.: *Z nejisté situace k antipatiím: Dnešní bezdomovci v Praze* [online] URL: <<http://www.britskelisty.cz/9911/19991119d.html#03>> (cit.: 14.1.2008)
- MPSV: *Národní akční plán sociálního začleňování 2004-2006*. 1.vyd., Praha: MPSV 2005. ISBN 80-86878-15-5
- MPSV: *Státní sociální podpora*. 1.vyd., Praha: MPSV 2005, ISBN 80-86878-28-7
- PLAŇAVA, I.: *Manželství a rodiny: struktura, rynamika, komunikace*. 1.vyd. Brno: DOPLNĚK 2000. ISBN 80-7239-039-2
- POTŮČEK, M., et al.: *Český stát veřejných sociálních služeb: měnící se prostředí, měnící se instituce*. Praha: CESES FSV UK 7/2004
- RHEINHEIMER, M.: *Chudáci, žebráci a vaganti*. 1.vyd., Praha: Vyšehrad 2003. ISBN 80-7021-579-8
- ŠUPKOVÁ, D. et al.: *Zdravotní péče o bezdomovce*. 1.vyd., Praha: Grada 2007, ISBN 978-80-247-2245-0
- THOMSON, K.: *Klíčové citace v sociologii*. 1.vyd., Brno: Barriester & Principal, 2001. ISBN 80-85947-68-4
- VÁGNEROVÁ, M.: *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 1.vyd., Praha: Portál 1999. ISBN 80-7178-214-9
- kol.autorů: *Sborník ze semináře na téma bezdomovství v Evropě*, Olomouc, 4. 3. 1998. Praha: Naděje 1998, ISBN 80-902292

- **Statistiky, výzkumy**

- Magistrát města Brno, *Sčítání bezdomovců v Brně* (tisková zpráva), březen 2006 [online] URL: <[http://www.bezdomovci.eu/sad.ayrton.cz/storage/File/Scitani%20bezdomovcu%20v%20Brne%202006%20\(tiskova%20zprava\).pdf](http://www.bezdomovci.eu/sad.ayrton.cz/storage/File/Scitani%20bezdomovcu%20v%20Brne%202006%20(tiskova%20zprava).pdf)> (cit.: 13.1.2008)

- *Sít' vybraných zařízení sociální péče v České republice podle krajů za rok 2004, tab.8 Poskytované sociální služby nepobytové v České republice a v krajích ČR.* [online] URL: <[http://czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/FB002C0D43/\\$File/32010801.xls](http://czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/FB002C0D43/$File/32010801.xls)> (cit.: 10.1.2008)

- *Sít' vybraných zařízení sociální péče v České republice podle krajů za rok 2004, tab. Sít' vybraných zařízení sociální péče v České republice podle krajů za rok 2004.* [online] URL: <[http://czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/FB002C0CE3/\\$File/32010101.xls](http://czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/FB002C0CE3/$File/32010101.xls)> (cit.: 10.1.2008)

- *Sít' vybraných zařízení sociální péče v České republice podle krajů za rok 2002, tab. Počet zařízení sociální péče (státní, obecní, církevní, ostatní úhrnem – ČR).* [online] URL: <[http://czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/5F003E5884/\\$File/3201rr01.xls](http://czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/5F003E5884/$File/3201rr01.xls)> (cit.: 10.1.2008)

- *Počet zařízení sociální péče v roce 2006 v krajích České republiky* [online] URL: <[http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/t/DA0037DE5F/\\$File/32010101.pdf](http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/t/DA0037DE5F/$File/32010101.pdf)> (8.3.2008)

- *Kapacita zařízení sociální péče v roce 2006 v krajích České republiky.* [online] URL: <[http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/t/DA0037DE50/\\$File/32010201.pdf](http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/t/DA0037DE50/$File/32010201.pdf)> (8.3.2008)

- *Adresář zařízení – členové S.A.D.* [online] URL: <[http://azylovedomy.bezdomovci.eu/sad.ayrton.cz/storage/File/SEZNAM%20S.A.D\(1\).xls](http://azylovedomy.bezdomovci.eu/sad.ayrton.cz/storage/File/SEZNAM%20S.A.D(1).xls)> (cit: 10.3.2008)

- **Zákony, vyhlášky, sociální síť ČR**

- *Ministerstvo práce a sociálních věcí.* URL: <www.mpsv.cz> (cit.: 17.1.2008)

- *Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Základní listina práv a svobod* [online] URL: <<http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>> (cit.: 10.1.2008)

- *zákon č.108/2006 Sb., o sociálních službách* [online] URL: <<http://www.bezdomovci.eu/sad.ayrton.cz/storage/File/zakony/108-2006.pdf>> (cit.: 13.1.2008)

- *zákon č.109/2006 Sb., o sociálním zabezpečení* [online] URL: <<http://www.bezdomovci.eu/sad.ayrton.cz/storage/File/zakony/109-2006.pdf>> (cit.: 13.1.2008)

- *zákon č.110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu* [online] URL: <<http://www.bezdomovci.eu/sad.ayrton.cz/storage/File/zakony/110-2006.pdf>> (cit.: 13.1.2008)
- *zákon č.111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi* [online] URL: <<http://www.bezdomovci.eu/sad.ayrton.cz/storage/File/zakony/111-2006.pdf>> (cit.: 13.1.2008)
- *změny zákonů 112/2006 Sb., o životním a existenčním minimu a hmotné nouzi* [online] URL: <<http://www.bezdomovci.eu/sad.ayrton.cz/storage/File/zakony/112-2006.pdf>> (cit.: 13.1.2008)
- *vyhláška 504/2006 Sb., kterou se provádějí ustanovení zákona o pomoci hmotné nouzi* [online] URL: <<http://www.bezdomovci.eu/sad.ayrton.cz/storage/File/zakony/504-2006.pdf>> (cit.: 13.1.2008)
- *vyhláška 505/2006 Sb., kterou se provádějí ustanovení zákona o sociálních službách* [online] URL: <<http://www.bezdomovci.eu/sad.ayrton.cz/storage/File/zakony/505-2006.pdf>> (cit.: 13.1.2008)

- **Zpravodajství**

- MITÁČEK, I.: *Nepěkné a smutné případy o kterých se nemluví.* [online] URL: <http://www.katastrofy.com/scripts/index.php?id_nad=4589> (cit.23.2.2008)
- *Mladík se na vraždu ženy nepamatuje.* [online] URL: <<http://www.novinky.cz/clanek/72064-mladik-si-na-vrazdu-zeny-nepamatuje.html>> (cit. 23.2.2008)

9) Příloha

Příloha I - Sestava otázek pro rozhovor

OTÁZKY PRO ROZHOVOR S BEZDOMOVKYNÍ

a) ÚVOD

- 1) Kolik je vám let?
- 2) Jak dlouho jste bez domova?

b) RODINA

- 1) Vidáte se s rodinou?
- 2) Máte svoji vlastní rodinu? Manžela, děti,...

c) PRÁCE

- 1) Pracujete / pracovala jste? Pokud ano, jste s prací spokojená?
- 2) Je pro vás snadné najít si práci? Brání vám něco při shánění práce?
- 3) Pokud máte děti a pracujete, kdo se o ně stará, když jste v zaměstnání?

d) BYDLENÍ

- 1) Jak si představujete domov?
- 2) Kde bydlíte nyní? Žijete sama nebo s někým?
- 3) Chtěla byste do budoucna vlastní bydlení?

e) BUDOUCNOST

- 1) Chcete v budoucnu ve svém životě něco změnit? (Jak?)
- 2) Myslíte si, že lze začít znovu?

f) OČIMA TĚCH, KTERÝCH SE PROBLÉM NEJVÍCE TÝKÁ

- 1) Kdo myslíte, že bývá bezdomovcem nejčastěji?
- 2) Jak vycházíte s jinými lidmi bez domova?
- 3) Co si myslíte o žebrání?
- 4) Našla jste u organizací pomoc takovou, jakou jste potřebovala nebo by vám pomohlo něco jiného více?
- 5) V čem vidíte největší problém ženy bez domova?
- 6) Je rozdíl, zda je bez domova muž nebo žena? (Proč?)

Příloha II - Přepis rozhovoru s ženami bez domova

RODINA

Vídáte se s rodinou? Máte svoji vlastní rodinu? Manžela, děti...

Drahuna: Já mám, ale já jsem ji odmalička neviděla. Já jsem byla v dětském domově. Jinak mám v Šumperku a v životě jsem ji neviděla. Já tady mám jednu známou... Já jsem měla dvě děti, ty mi obě umřely.

A manžel?

Drahuna: Ne, já jsem pořád svobodná.

Dáša: No já jsem rozvedená, mám tři kluky – všechny sou ženatý, ten nejmladší dělá výpravčí na dráze. Mám taky vnuka. Jinak se se svou rodinou stýkám a chtěli mě k sobě jako si vzít, ale já jim tam nechci dělat nějaký překážky, protože starý zvlášť a mladý taky zvlášť. Takže ráda je vidím, špatně se mi od nich odjíždí, ale bohužel to... Navštěvují mě tady na azylovém domě, ale sháním si byt, abysme byli – já mám druha – ten je taky na azylu. My už jsme spolu 12 let. Já jsem byt měla, já jsem měla bytovku 1 + 4 v Jaroměři, jenomže jsem byla na operaci páteře a manžel mně neoprávněně prodal bytovku. Takže mě přivezla sanitka, já jsem chtěla otevřít a byli tam už jiní lidi bydleli, takže nejsme majetkoprávně ještě vyrovnaný, tak jsem bydlela u nevlastního otce, o kterýho jsem pečovala a ten zemřel a trvalej pobyt jsem tam neměla, tak jsem to musela vrátit podniku – cukrovaru, protože to byl cukrovarskej barák, tak jsem musela odejít a tím pádem jsem na ulici – nebo ne na ulici, mi pomohl azylový dům. Díky azylovému domu jsem aspoň tady, protože nevím, jak bych dopadla.

Pracujete? Pracovala jste? Pokud ano, byla jste s prací spokojená?

Dáša: Já jsem pracovala, já jsem dělala v domově důchodců na Novém Hradci, protože tady z Hradce byli nemocný v Černožicích (pozn.domov důchodců), tak jsem tam byla na výpomoc. No jinak jsem dělala v domově důchodců na Novém Hradci a v 98.roce jsem onemocněla s páteří a jsem dvakrát po operaci – těžký – páteře, no a třetí operace mě čeká, protože tam mám nárůstky, takže mě čeká ještě třetí operace.(...) Hlavně abych mohla chodit, protože já si nedojdu ani tady dolů (pozn.ulicí) na pánský azyl – já musím po zastávkách pomalinku jít, zastavit, chvíli si oddychnout a zas můžu jít.

Takže byste už stejně práci nesehnala...

Dáša: Já jsem chodila, my jsme chodily tady do bejvalýho Carrefouru na brigádu...

Drahuna: Jako úklidová četa

Dáša: ...Na úklidovou četu no...

Drahuna: ...Ale tam si radši vzali Ukrajince – jim dávají 30 korun a nám museli padesát. Že brigádníkům neplatěj tú – pojištění. No já jsem si teď našla práci v dopravním podniku, za 35 korun uklízím. Dělán od pěti do půl jedny do noci a líbí se mi tam. Tři ženský nebo tři chlapi mají šichtu a to tam celý ukládej (pozn.vnitřky autobusů). No a dostávám podporu, tady mi to platí to sociální a tady si můžu přivydělat ty 4 tisíce. Chodím 2x, 3x týdně, jak jsou rozpisy. A je tam dobrej kolektiv.(...), jsem spokojená.

Je pro vás snadné sehnat práci? Brání vám něco?

Dáša: Oni nám práci nabízejí sociální pracovnice, tak paní vždycky přijde s nabídkou, kde jsou volná místa nebo i bydlení – o to jako se staraj no. Choděj po pokojích nebo na nástěnkou to dávaj no. Jako staraj se o nás, co se tohohle týče moc dobře.

Odmítli vás třeba kvůli věku nebo tak?

Dáša: No to se stalo no. Oni se zeptají: „Kolikpak vám je?“ a vy řeknete, že třeba 53 a oni: „To my chceme mladší, potřebujeme mladší.“

Drahuna: Já jsem dělala na panelárně v Předměřicích předtím, no a pak jsem dělala v Pileticích ve sběrných surovinách – tam jsem i bydlela, no jenomže to vzal Ukrajince a tak jsem byla na ulici. Chodila jsem po městě jsem chodila a šla jsem se vykoupat a vyprat ke známem – tam jsem nemohla spát, to by ji vyhodili. V čekárně jsem přespala hodinu, pak jsem chodila v noci po městě. - *A nebála jste se takhle sama v noci?* - já jsem si dala takhle kapuci na hlavu, tak jsem vypadala jako kluk. Jsem měla krátký vlasy, tak jsem se ničeho nebála. Já jsem byla většinou sama.

Dáša: Já bych nešla sama, já bych se zbláznila...

Drahuna: Já jsem nosila vždycky kleště nebo něco, kdyby mě někdo otravoval, tak bych ho praštila. Já se nebojím chodit sama. S sebou nosim telefon a vždycky bych zavolala 158 no. Jako fakt, nebojim se. Ale jako zase já bych se bála jako usnout třeba před tím nádražím jako tam na betoně, jak tam spěj, tak to bych se bála. To bych se bála – nebo ve vlaku! To bych se bála, že mě odveze do Prahy nebo tak. To kolikrát jsem spala tam jak máte viadukt – pod mostem. Ještě policajti mě tam hlídali. Tam jsem měla madračku, spacák a tam jsem spala...A sama.

Dáša: Jééžiš...

Co vás motivovalo, abyste přišla do azylového domu?

Drahuna: Byla jsem na nádraží, taková skupina a pan Macek přijel a pak jsem spala za 15 korun, tak mě sem vzali a můžu tady tomu personálu moc děkovat...

Dáša: Já taky teda...

Drahuna: Jsem jim moc vděčná, ale nevím jak dál, protože když to skončí, tak tady neseženete žádnou ubytovnu. Nejlevnější ubytovny tady Ukrajinci, Vietnamci, Poláci a to...A řeknou „My radši vezmeme Ukrajince“, ale tady jsou všechny plný

ty levnější. A i když jsou ty dražší kolem tři čtyř tisíc, tak všechno je to plný. Je tady dost (pozn.ubytoven), ale je to strašně drahý. Já jsem to obtelefonovávala a všechno je to plný, všechno je to obsazený.

Dáša: No já mám teď rozjednaný rodinný domek do podnájmu, jenomže ta babička šla do nějakého penzionu a čeká na domov důchodců do několika měsíců, takže do tří měsíců budu vědět, jestli tu babičku přijmou na Nový Hradec. A pokud ji přijmou, tak já se budu stěhovat do domku už. Takže už bych tady nebyla. No jako já to mám už rozjednaný, ale bohužel teďko musím čekat na tu babičku, jak to dopadne, jestli ji tam přijmou nebo ne. Protože ona je na nějaký ty čekací tý no...Jsem mluvila s tím majitelem a on říkal, že ještě tak dva měsíce a mohlo by to bejt. Ale já bych se tam mohla nastěhovat už teď v neděli, jenomže já tam můžu přijít v neděli, babičku můžou poslat zpátky, takže já bych dostala smlouvu jen na měsíc. Takže já bych to tady přerušila, šla bych tam bydlet a potom kde bych byla? Právě čekám na to, až jak babička dopadne, tak potom už bych se tam nastěhovala. Tam bychom byli zaprvé my dva spolu (s přítelem), protože tady už spolu žijeme 12 let a teď to vemte, když on je na azylu, teda vedoucí byli ochotný mi udělali návštěvy i jak jezdí děti až na pokoj, že tady jsou ženský, který se mnou mají opravdu cit, že je můžu mít.

To nemůžete mít běžně návštěvy na pokoji?

Dáša: Ne, to musíte jít za vedoucí ... a za paní ... napsat si papír takovéhohle, oni vám to sepíší, jména, kdo má na návštěvu k vám přijít, a že my jsme tady 4 na pokoji, tak musej prostě projednat to, jestli jim to nevádí, protože vždycky tady jsou. Díky jim teda můžu tady bejt teda můžou chodit děti i muj druh. Protože tady ženský opravdu maj cit. My (pokoj) teda se shodneme, vždyť nemá cenu, abychom si bydlely, nepomohly nebo se hádaly nebo se koukaly přes prsty. (...) My tady udržujeme si pořádek a přijde vám jeden člověk, kterej si dvakrát do večera svítí, leží v posteli, nají se, uvaří si kafe a jde do postele. Já chci, já nechápu takovýho člověka, 50letýho člověka, co se jen válí v posteli – no to je nemožný...(...) My tady se šlechtíme a všechno, já nemám ráda bordel, nemám ráda ani jedna nemáme ráda bordel – proto jsem to tady udělala, ženský přišly dyl po mně, ale co jsem přišla, tak vám řeknu jedno, že teda tady bydlela ženská s dcerou a ještě s vnukem, ale to teda – za lednicí – stála lednička, no tam byly bombony, tam byly lízátko, tam byly hračky ty z kindrvejce jo, tam bylo prostě všechno. Hlavně že to okolo bylo uklizený, ale zespod teda...Všechno jsme to odtáhly, všechno jsme to umyly, všechno se to vydezinfikovalo prostě a dalo se to do toho, aby to tady vypadalo jako doma. To už jsem převlíkla i záclony svoje, protože máme bílý záclonky jen do půlky, že jo...(...)

A co třeba děláte vy, když máte volno?

Dáša: Tak já teda vařím. Tak já co dělám – ráno vstanu, musím vařit každý den, protože muj chlap chodí do práce, takže vždycky přijde sem na oběd. No takže vařím každý den no.

Drahuna: A to já ji kolikrát řeknu Dášo pojď si zakouřit a vypít kafe a ona nemůže ani uvařit

Dáša: No to je hrozný (smích), protože oni choděj tak v sobotu v neděli na jedenáctou, na dvanáctou hodinu vždycky, od dvanácti do jedny to má hodinu akorát, no a teď mě zve kouřit a teď já knedlíky kupovaný já nekupuju, já je dělám houskový knedlíky, všechno dělám v rukách tak to je fofr. To je je fofr, aby to na dvanáctou hodinu – to říkám Už běž pryč, protože já už musím vařit, já už musím udělat to, aby do dvanácti to bylo všechno hotový. A peču třeba buchty nebo takový kraviny. A teď teda jsem říkala, teď teda jdu ke komisi do Náchoda, tak jsem zvědavá, jak to dopadne jo, s tím k panu doktoru jdu patnáctého...a já bych chtěla, aby mě operovali, abych to měla už za sebou, abych mohla chodit a aby mě to nebolelo. Jsem úplně otrávená z toho. Opravdu, já mám ten bederní pás tady a ten bederní pás mi stejně nepomůže, protože to vám to de do toho...vždyť já jsem byla 8 hodin na sále! Mě vzali o půl osmý ráno, první operaci jsem měla o půl osmý ráno a o půl třetí mě odváželi na JIPku. To mě dali na JIPku a druhý den ráno, jo já jsem si dávala tu plazmu svoji, tu krev, tak jsem si dávala dvě plazmy, protože to se mi vyměnilo. (...) Fakt zdraví, to je nejlepší věc, fakt, protože jak člověka něco bolí, je to na nic. (...) No a teď ty nárůstky se budou muset prej oškrabat nebo jak. (...)

BYDLENÍ

Jak si představujete domov?

Dáša: Já teda domov takovej, že abych byla se svým druhem, aby to bylo třeba v pronájmu, abychom si to udělali jako, že jsme doma no a aby mě rodina navštěvovala, abychom byli pohromadě. Abych se cejtila jako doma.

Drahuna: Nevim. Já bych chtěla, mně by stačila jedna místnost v životě, protože děti už nemůžu mít, druhá nechci. Mám přítele, ale až v Ostravě, ale to je, že jsem si spletla číslo, tak jsme se tak seznámili. Píšeme si SMS a on mi posílá peníze.

Dáša: Ona si splete číslo a ona má takovou náhodu!

Drahuna: ...A já jsem myslela, že to je ta Marcela...a on mi poslal fotku, já jsem mu poslala...Jenomže on nechce jít sem a já nechci do Ostravy. A má 1 + 1, ale já nechci jít kvůli, protože tady mám tu kámošku, co se známe 20 let a jak jsem byla na ulici, tak ona mi pomáhala všechno, tak ji pomáhám teďka já, jak se dá. K ní tam přijdu, uklidím ji, protože ona nemůže. Ona teďka nedávno šla umývat okna, spadla dolů a už v sedm hodin mi volala, že ať přijdu...A je to tak...

Dáša: Vona je závislá na Drahušce no...

Drahuna: A já nemůžu jet do Ostravy. Já bych tam jela třeba a byla bych s tím přítelem, ale...

Dáša: Dlouholetý kamarádka a ona ji nechce ztratit a ona ji nechce ztratit taky, jako že...Vona se ráno třeba spakuje a ráno už jí jde pomáhat. Vona –já fakt jsem tam byla – a vona s tou nohou fakt nemůže. Ale to je fakt umění takovou kamarádku mít. To je umění!

Drahuna: ...A ta taky bydlela na ženským azyláku, bydlela na jedničce a tady jsem jí zachránila život. Ona byla celá v potu a já jsem zavolala sociální a říkám jí, ať se

na ní jdou podívat a ona mi říká: Nevolej nikoho, já se z toho vyspím. A ona byla úplně bledá a pak přijela sanitka, odváželi ji, už ji dali na kapačky a všechno, odváželi a říkali: Paní 2 hodiny a mohla jste být po smrti. Dávali ji platinovou chlopeň, měla chlopeň celou zalitou krví.

Drahuna: Já jsem dělala i ve slepičárně...A to jsem jezdila na kole, to jsem bydlela u známý ve Skalici a to jsem vždycky vezla 90 vajec – to máte 3 plata – a uletěla mi šlapka a na silnici. Hubu jsem měla rozbitou, ale ani jedno vajíčko nekřaplo! Vždycky jsem jezdila tak na 4 – 5 hodin. Ale když jsem dělala u pana (...), tak jsem musela jen sbírat. Pořád chodit – tyčku, na tom tu flašku, v tom kamínky a už jsem to. A když máte třeba 150 vajíček a je tam 3000 slepic...a teď jste v bílým jo a teď si představte, že máte 150 vajec v tom košíku, teď tu tyčku a ze zadu na vás letí na hlavu kohout! A to já jsem si udělala takovej zlepšovák – jak máte tyčku, takovou tu od koštěte, tak jsem si na to dala flašku, do toho 3 nebo 4 kamínky, aby to chrčelo a hned utíkali pryč. A když jsem je (pozn.vajíčka) nechtěla sbírat, tak sem je rozšlapala a bylo to. Ale to bylo nejhorší, když ste šla s těma býlejma gumákama čistit ty vajíčka od těch hoven a to, tak ste musela mit drátky...A když vám slepice vletí na ten pás a teď vám rozbije 3000 vajec – celej ten pás – to je co! (...) Mně nic nevadilo, mně vadilo ty plachty psát, ty procenta a takový – papírování no. A když jsem si chtěla vzít slepici, tak sem ju zakroutila krkem a dala jsem odpis a dala ji do igelitu do tašky tak sem si ji vzala. A doma jsem si udělala polívku.

Dáša: Ježíšku!

Drahuna: A nejhorší bylo roční čištění – roční vajíčka na zemi, co bylo pod těma kukaněma – to bylo hrozný! To jsme tam byli třeba 13 hodin. A to jsem teda měla největší plat tehdá, to jsem měla 25 tisíc.

Dáša: Pane...

Drahuna: ...Ale to vytíráš a to všechno a teď tam vzali Jugoslávce nebo co to byli tři a ty furt lítali do krámu, do obchodu...A tam se nesměly zabíjet slepice, tak to chytali, dávali to do toho, jme to odváželi, jsme měli třeba 60 slepic. Tam lítalo po dvorku 60 slepic doma.

Je nějaká práce, kterou byste nechtěly dělat?

Drahuna: Mně tady nevadila žádná práce...Já jsem dělala fakt tvrdou práci za 35 korun od rána v těch Pileticích ve sběrných surovinách a to třídíte a všechno. A to jsem třeba dělala do noci. Já jsem měla úplně černý ruce. Já jsem semka chodila na návštěvu a já jsem měla úplně černý ruce a to se mi až divili, že ženská tak vydrží.

No děláte takový dojem jako ženská od rány...

Drahuna: Ne, já bych neublížila, jenom slepicím (smích)

Dáša: ona se nebojí no

Takže plány do budoucna jsou sehnat bydlení?

Dáša: No, no, no...

Drahuna: Mně by stačila jedna místnost.

Dáša: A když budu mít o místnost víc, tak si k sobě vezmu Drahušku a bude to (smích). Budeš dojíždět na kole (k Drahuně)

Drahuna: Kdyby tady byly ty ubytovny...protože já tady nikde bydlení nedostanu. Protože, i když tady mám trvalý bydliště, já jsem tady měla kamarádku, já jsem u ní bydlela v Kuklenách, jenže ona umřela, tak to sebrali. Já tam mám jenom trvalý bydliště no a tak po známých musím, kde se dá. 2,5 roku jsem bydlela v té Skalici, jenže oni se odstěhovali – měla deset dětí...

Dáša: Ty jo to je hrozný!

Drahuna: Ale třeba 2 s jedním chlapem, 4 s druhým chlapem...(...) No a oni se odstěhovali až k Jičínu, a že sem jim tam nedělala poskoka, tak mě v jedenáct hodin v únoru vyhodila. A já jsem šla těch 60 km pěšky. A v jedenáct hodin mě vyhodila a já jsem šla a byla jsem tady o půl třetí. Bez koruny. Dneska kdybyste tam přišla, tak Chánov – ti cikáni v Chánově – to sou krásný paneláky a všechno proti tomu co tam je...(...). Já jsem chodila jen v teplákách, já jsem si nemohla nic na sebe koupit a ještě co jsem tam měla ty rifle a všechno, bundy, tak mi to nechtějí ani do dneška dát. Protože to někde spálili, aby si mohli zatopit.

BUDOUCNOST

A chtěli byste kromě bydlení něco ve svém životě změnit?

Drahuna: (kroučí hlavou) Přestat kouřit - to nepřestanu, nepiju, do práce chodím...Když to, tak jim tady ušiju, protože jsem vyučená švadlena. I jsem vyučená jeřábnice – taky nechcou, protože v dnešní době já mám to, na těch kolejových jeřábech a oni sou ty mostový a na tych já neumim.

Dáša: Můžeme poděkovat kolektivu tady a paní vedoucí, že jsou tak přístupný a že nám udělali hezký Vánoce. Klobouk dolů – teda všechna čest co pro nás udělali.(...) Fakt moc hezký.

Drahuna: Fakt hezký přístup od nich

Dáša: Žádný problémy, jsme rády, že jsme tady.

Drahuna: Kdyby aspoň udělaly ten azyl, jak to je matky s dětma, třeba jak maj azyl pro muže, tak udělat jenom pro ženy.

Dáša: Ale to by bylo ideální, když by byl třeba matky s dětma zvlášť, muži zlášť a ženy taky zvlášť. To by bylo ideální no.

Je možné začít znovu?

Dáša: Dá, když se chce, tak se dá.

Drahuna: Když chce...a není alkoholik velkej. Když jsem byla bez domova, tak jsem potkala hodně mužů, hodně žen, co pili alkohol...Ale oni pijou to víno u nádraží. Kdo chce, vyjde z toho, kdo nechce, ten nevyjde.(...)

Dáša: Já si myslím, že to je pevná vůle – když chci, tak přestanu, když nechci, tak ne...

Drahuna: Já znám jednu paní, ta byla velká alkoholička. V dnešní době, když jí tady pomohli, má práci třeba za 6 tisíc chodí do práce...

Dáša: Nedotkne se alkoholu.

Drahuna: Nedotkne.

Dáša: Vlasy si dala do pořádku, bez občanky byla, občanku si dala do pořádku, vlasy, ztloustla a úplně jiná ženská. Kdybyste viděla její fotku předtím a teď...

Drahuna: Takový kruhy měla, spala u nádraží, kde se dalo...

Dáša: A jaká z jí je ženská! Je tady s námi na pokoji, opravdu. A čistotná.

Drahuna: Jak klobouk nenosim, tak klobouk dolů, fakt.

Drahuna: Se mi třeba divili, když jsem se s nima (bezdomovci na ulici) bavila, když jsem byla bezdomovec. Jsem šla třeba do hostince na nádraží, tam jsem si dala polívku a cigaretu a šla jsem dál. Ale nikdo mi nevěděl jo, nevěřil, že sem já bezdomovec, protože já sem furt chodila v čistým. Já sem se každý den koupala, i když to u známé, každý den koupala a vona mi nechala vyprat a chodila sem čistá a všechno.

OČIMA TĚCH, KTERÝCH SE PROBLÉM NEJVÍCE TÝKÁ

Kdo se podle vás stane bezdomovcem nejčastěji?

Dáša: Kdo? Alkoholici.

Drahuna: Podle mýho, když se dostanete do takový situaci, dostanete se do výkonu trestu a když přijdete o byt, o vlastní byt jo a teď se na vás vykašle třeba celá rodina a nemáte kudy kam. Nemusíte být ani alkoholik...a v dnešní době neseženete ani ubytovnu, nic. Já jsem byla ve výkonu trestu 18 měsíců, přišla jsem a musela jsem být taky na ulici. Jsem 2,5 roku venku a můžu popřát, že mě tady vzali a že mi ze začátku pomáhala ta má kamarádka. Že mě potom vzali i semka, vid'. Jinak bych spala asi pod mostem. I když jsem ji třeba lhala, že spim u známých, tak jsem spala třeba pod mostem. A jezdila jsem třeba ne vykoupat se, ale třeba do těch Černožic na tu benzinku, tam jsem se došla za 40 Kč vykoupat a přijela jsem zpátky a měla jsem všechno čistý. Nebo ke známým do Svinar, tam jsem se vykoupala nebo tak.

Setkala jste se s tím, že se na vás lidé koukali přes prsty, když jste byla ve výkonu trestu?

Drahuna: Na mě se teda přes prsty nekoukali. Nekoukaj. První dojem, když přijdete z výkonu trestu je takovej, že koukaj. To je vsugerace toho člověka.(...)

Jak vycházíte s ostatními lidmi bez domova?

Drahuna: Já si rozumím i s těma ženskýma, co maj děti. Mně maj rádi i ty děti (...)

Takže takový spíš lepší vztahy, jo?

Drahuna: Akorát tady byla jedna mladá holka – no mladá...A když jsme ji chtěly, že chodila do Hypernovy a to...tak paní (...) řekla, že tady se mnou nemůže být, že jsem zlá. A já jsem ji řekla, ať se vykoupe, že smrdí jako když od ohně...

Dáša: Protože pálili kabely...

Drahuna: A ona řekla paní (...), že jsem jí řekla, že jí zkopu prdel do špičata. Ale já bych neublížila. Já když nepomůžu, tak neublížim. No a teďka přišla tady ta (...), tak já se s ní ani nebavim, abych neskončila na ulici. Protože v dnešní době těžko, to chcou 9 tisíc za garsonku tady v Hradci Králové. A já na to fakt nemám, když беру tu podporu a můžu si k tomu přivydělat 3,5 tisíce, nebo 4000 na nejvýš. (...)

Co si myslíte o žebrání?

Drahuna: Já, když jsem byla na ulici, tak jsem nikdy nežebrala.

Dáša: Já taky no.

Drahuna: Já jsem proti žebrání. Každý člověk, ať je mladěj nebo starej buď bere důchod nebo může jít na tu podporu nebo ať si vydělá.

Dáša: Má zdravý ruce, tak...

Drahuna: Každý má zdravý ruce a když je nemocnej, tak bere důchod. Já neuznávám žádný žebrání. Já bych taky nedala...ani jednu cigaretu. Protože ke mně přišli nedávno tři esli nemám cigaretu – ne nemám. Běž a vydělej si.

Dáša: Já taky ne...No jistě, máš zdravý ruce, já to říkám taky. To samý, nedám prostě.

Drahuna: V dnešní době taková krabička stojí 50 korun a já musim dát třeba dvě tři hodiny, abych si vydělala na tu krabičku. Běž a i když nemám práci, tak pujdu a budu sbírat ty jabka za korunu. Když chcou to na jídlo, tak jim radši koupim ty rohlíky nebo co, ale voni to chcou na víno nebo na pivo. (...) třeba v Pardubicích, jak tam je ten obchod velkéj – Hypernova – tak za Hypernovou je lesík. Tam si to říká Třístovka nebo U Trojice, tak. A je tam lesík, byla tam betonárna. Tam maj ty bezdomovci – jeden je starej, ženská, asi tři ženský starý si udělaly baráky normálně ze dřeva. A až policie jim tam vozí tý poštu. A tak tam maj okolo 4 psy, tak když tam někdo přijde, začnou štekat a oni tam maj bydlení. V jedné bydlej – každá

v jedné. Já si to postavím, až mě vybodej, postavím někde v lese a tam budu spát. (...)

Dáša: To já jsem teď byla v Pardubicích, jsem čekala na nádraží, sme kouřili a já koukám tam ty bezdomovci – bůže, tam ženská v kožichu, ono bylo 16 stupňů teplo a ona v kožichu tam seděla.

Drahuna: Tam je nějaká...a vona 20 let na nádraží. Voni jí pomůžou, na azylu a uteče. Dali jí a ona utekla. Ona žije jenom na nádraží. Oni ji vyhoděj, ona de na lavičku – i v zimě – přijde zpátky, jen co odejdou policajti. A to takhle žije furt. Přes den de se projít, v noci tam spí. Člověk, když se nemůže vykoupat, i na tom záchodě není to ta hygiena ženská. Jak se nemůže vykoupat, třeba vlíst do vany nebo osprchovat se, ale jenom pod tím kohoutkem žena se nevykoupe, neumyje. (...)

Drahuna: Ty muži maj možnost jít na pánskej azyl. I kdyby spali na kulturce za 25 korun, můžou se vykoupat, pomůžou jim. Ženy, když chcou, tady přijdou, daj jim tu hygienu, mužou se vykoupat. I když tady není třeba místo, ale nechají je vykoupat, vyspat se třeba v tý kulturce jo...

Dáša: A voni si toho ještě nevážej.

Drahuna:... a že si toho nevážej, takže takovým lidem...a utečou a dostanou peníze a první co dou, tak flašku koupit a už pít. Takový lidi já fakt neuznávám.(...) Voni se vypijou, pak si ona lehle, támhle pod keř si dá noviny nebo ten kartonovej papír a je jí to jedno, kde usne. Esli prší nebo ne, esli zmokne. Předevčirem sem ju viděla celou špinavou, uplně černá v obličejí-. Hlavně, že má čepici naraženou a dělá: „Nemáš pětikorunu??? Abych měla na víno...“ Ale ona nevypije třeba ty dva litry, ona 4 litry denně. To je notorička. Ta nemusí jíst, hlavně že má alkohol a je jí to jedno, kde spí. Tak takové ženské už nemůžete pomoct. Vona tady mohla spát. (...)

Našly jste tady pomoc, kterou jste potřebovaly?

Drahuna: Jo. Oni vám pomůžou třeba sehnat práci, na tom internetu jo nebo to, ale máte, můžete se kde vyspat, když přijdete z práce, máte se kde vykoupat. A ne že třeba ste na ulici, to vás ani ta práce pak nebaví.

Dáša: Volný pohyb máme.

Drahuna: Jenom úklid tady máme se střídáme a to...

Dáša: A každej den do deseti bejt na azylu. Do deseti hodin.

Drahuna: Akorát, když třeba chodíte do práce, jako já teďka jdu večer do práce a přijdu až o půl jedný, tak to nahlásím.

Dáša: A každej čtvrtek přijde paní sociální s paní vrátnou, daj nám dezinfekci a musíme to tady vydezinfikovat, ten pokoj a oni pak choděj ve dvě hodiny to kontrolovat a dělaj zápisy. Do koupelny se podívaj, každej den jestli splachujeme. Dostáváme ten Jar a na záchod takový ty, a drátěnky a houbičky, dostáváme toaletní papír a to jako všechno dostáváme.

Drahuna: A to třeba když berete podporu a nemáte co jíst, tak vám ještě pomůžou.

Dáša: Přesně tak. Dávaj jídlo ženskéjm.

Drahuna: I oblečení, kdo nemá oblečení i boty, pomůžou vám.

Dáša: To je pravda, i jídlo, když nemáte jídlo, tak chleba daj vám...

Drahuna: I pračku, můžete si za dvacku vyprat...nebo když to, tak to napíšíou do sešitu a pak to, když maj peníze zaplatěj.

Dáša: Já teda fakt, klobouk dolů, já tohle jsem nezažila.

Drahuna: Já taky ne. (...)

Dáša: Vona (Drahuna) si dala pivo a tři dny spala.

Drahuna: No, malý pivo si dám a spím 3 dny.

Dáša: Vona má špatnou srážlivost krve, se jí špatně všechno hojí. (...) A vona léky nemůže užívat...

Drahuna: Protože mám nemocný střeva. Jenom když mě bolí hlava, tak prášek nemužu. Ne, žádněj prášek já nevezmu. Mně by se udělalo špatně, se nafouknu a bliju a bliju. A když něco tady smrdí (...) Já když cejtím jenom špatně umytý nohy tak jdu a bliju. (...)

V čem vidíte největší problém, když je žena bez domova?

Drahuna: Já vidím největší problém, když je bez domova, když se třeba rozvede s manželem a on jí sebere byt a ona je na ulici, nebo když rodina třeba ji vyhodí, že ji nepomůžou.

Dáša: Pro ženu je to o hodně těžší než pro muže. Ta žena je na to taková psychicky slabší než ten muž. Ten muž je na to takovej tvrdší, odolnější. Ale ta ženská je...víc kolabuje.

Drahuna: Muž jde do nonstopu, tam se napije nebo si nechá udělat kafe a jemu to je jedno.

Dáša: A bere si to ta ženská víc než ten chlap.

Drahuna: Jo.(...) I té hygieny, aj to všechno tak. Já kdybych se měla vratit zpátky na ulici, tak si něco udělám. Bych se třeba oběsila na stromě. Já už bych to nevydržela.

Dáša: Psychicky.

Drahuna: Kdyby mi měli teďka říct: „V pátek končíte a musíte to opustit“ a já neměla kam jít, já bych šla do lesa, já bych se oběsila...Mně kdyby teďka nikdo nepomohl tak..., já jsem teďka odkázaná na ně...a mužů vám říct, nebýt té kamarádky, nebýt Dáši, že by mi pomohla a paní (...) s paní (...) já bych se to...Kdyby mi řekli: „Paní zeberte se a běžte pryč“, nedokázala bych to.

Dáša: Já taky ne.

Drahuna: Já bych šla, jela do lesa, vzala bych si nákej provaz nebo to, oběsila bych se. Já na to nemám už, abych žila na ulici. Abych chodila po městě...(…) Já sem chodila do šatníku, pomáhala jsem, pomáhám, kde se dá, ale abych šla na ulici a žít zase, jak sem to prožívala v tom, udělala bych to (sebevraždu). Já jsem spala třeba hodinu, ale paní (...) mě držela nad vodou. Že sem žila jako že se známe dlouho a ...

Dáša: Jedna pro druhou ste žily...

Drahuna: Jo. A ona, kdybych to, že by umřela taky. Kdyby zjistila, že se se mnou něco stalo. A to je to stejný třeba, já sem tady od 24.listopadu a zvykla sem si tady na paní (...) a kdyby se jí něco stalo, já umřu. Já vám to říkám na rovinu. Já sem v životě mámu nepoznala, já sem vyrůstala od pěti let v dětském domově, protože moje máma, vlastní máma, mně podřezávala krk. Pálila mi nohy.

Dáša: To je hrozný, co?

Drahuna: Mně to řekl všechno táta. Ona byla maďarská cigánka, já sem měla tady mám jizvy někde (ukazuje na krk), pálila mi nohy – tady mám jizvu – a mi to říkali v dětském domově. Pak měla soud, já sem dostala, mě dali do dětskýho domova, že prej sme měli velkou ledničku a ona mě strčila pod mrazák. No že sem byla z dvojčat, a že sem byla o 10 minut mladší. Proto neznám celou rodinu. Tátu sem viděla, on jezdil na návštěvy. A já sem se chytla prakticky kamarádů, nechodila sem za komunistů do práce a bylo mi to jedno, jestli chodím nebo nechodím do práce. Tak sem vždycky šla sedět – já mám 20 roků odsezeno.

Dáša: Že to na ní vůbec není vidět?

Drahuna: A můžu říct, můžu poděkovat tomuto personálu, že mi podali ruku.

Dáša: To je fakt.

Drahuna: Za 2,5 roku sem byla venku a že mi pomohla paní (...). Že mi to tady nikdo nepřipomíná, že sem byla ve výkonu trestu. A už bych se tam nechtěla vrátit. A kdybych měla něco jako krást nebo něco dělat nějaký podvody nebo tak, já bych se oběsila. Já bych se tam nevrátila. (...) Mně se třeba strašně divili, že sem byla jeden z tolikati bezdomovců prakticky pomalu rok nák od 5.února do začátku listopadu, že a to sem chodila pomáhat do šatníku třeba, že sem chodila furt čistá a že mě nenapadlo, abych začala pít alkohol. To sem si dala kafe – kafe a cigarety, to bylo moje – ale sem radši řekla, když mi někdo dal peníze, že sem si koupila radši fakt polívku. A to sem třeba spala pod mostem a jezdila sem do Svinar s chlapama stavět chatu. Tam sem pracovala, pak sem se tam umyla, večer se vrátila zpátky pod

most a ráno zase do práce. A to sem nebyla na podpoře. Až tady mi to vyjednali, já sem neměla občanku a nic, já sem měla jenom pas. Tady personál mi pomohl, že sem dostala občanku...

Dáša: Všechno zaříděj, to je pravda.

Drahuna: Ještě vám pomůžou dát peníze na složenku, abyste dostala tu občanku a tak.

Dáša: A peníze na lístky na autobus. Některý ženský to zneužívaj, že si šly potom do skladu třeba pro chleba, paštiku, rybičky, sejry, takovýto všechno dávaj. Ale to je pro takový co opravdu nemaj co jíst, a ne pro ty co jeden den ejchuchů a druhej den nemaj co jíst.(...)

Drahuna: Třeba to, kde se spalo, za nádražím na druhé straně, tam byl, tam jsme tomu říkali Domeček. To byl domek, tam jsme měli spacáky a to zbourali. Nebo spali v garážích – tam spalo 6 kluků, jako se napili, jenomže tam byl smrad a já to úplně nesnáším – to já začnu zvracet. Já sem chodila spát do města, když byl nějakej otevřenej panelák, tam sem si sedla k topení, tam sem si třeba četla nějakej časopis nebo noviny, aby mi bylo teplo. To už sem byla tak zvyklá, že mi stačila třeba ta hodina, abych se vyspala. A co sem tady, tak sem se spravila.

Dáša: Já taky (smích)